
DO
KON
2024.
knjiga sažetaka

Doktorska konferencija za doktorande
poslijediplomskih doktorskih studija
pedagogije i obrazovnih znanosti

Rijeka, 18. listopada 2024.

E-izdanje

Izdavač: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Sveučilišna avenija 4,
51 000 Rijeka, Hrvatska

Za izdavača: izv. prof. dr. sc. Barbara Kalebić Maglica

Uredništvo: Bojana Ćulum Ilić, Nadja Čekolj, Zlatka Gregorović
Belaić, Ivana Miočić, Bojana Vignjević Korotaj, Nena Vukelić

Lektura: Vedrana Baretić

Grafičko oblikovanje: Valentina Beg

ISBN: 978-953-361-145-7

Doktorska konferencija za doktorande poslijediplomskih doktorskih
studija pedagogije i obrazovnih znanosti,
DOKON 2024.

Organizator:

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet,
Odsjek za pedagogiju

Programsko-organizacijski odbor:

Bojana Ćulum Ilić
Nadja Čekolj
Zlatka Gregorović Belaić
Ivana Miočić
Bojana Vignjević Korotaj
Nena Vukelić

Uvodna riječ

Doktorska konferencija za studente poslijediplomskih doktorskih studija pedagogije i obrazovnih znanosti DOKON 2024. održala se u petak 18. listopada 2024. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci. Tijekom godina DOKON je postao prepoznatljiva, prihvaćena i posjećena aktivnost na koju smo osobito ponosni. Svake godine imamo priliku ugostiti doktorande iz Hrvatske, ali i susjednih zemalja što nas posebno veseli. Na konferenciji je sudjelovalo 36 doktoranda i doktorandica, a izložena su 24 rada u samostalnom autorstvu ili koautorstvu. Sudionici su bili iz Hrvatske s 15 izloženih radova: Rijeka (Sveučilište u Rijeci – Filozofski fakultet; Učiteljski fakultet), Zagreb (Sveučilište u Zagrebu - Fakultet hrvatskih studija; Filozofski fakultet, Fakultet organizacije i informatike), Osijek (Sveučilište u Josipa Jurja Strossmayera Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Filozofski fakultet; Centar za pružanje usluga u zajednici 'JA kao i TI'), iz Srbije s 5 izloženih radova: Beograd (Univerzitet u Beogradu - Filozofski fakultet); Novi Sad (Univerzitet u Novom Sadu - Filozofski fakultet), iz BiH s 3 izložena rada: Sarajevo (Univerzitet u Sarajevu - Pedagoški fakultet); Travnik (Univerzitet u Travniku - Fakultet za tehničke studije); Banja Luka (Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet) te iz Slovenije s jednim izloženim radom (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta).

Središnja aktivnost Doktorske konferencije DOKON 2024 i ove godine bila su izlaganja znanstveno-istraživačkih radova doktoranada i doktorandica poslijediplomskih doktorskih studija pedagogije i obrazovnih znanosti. Pored izlaganja radova doktoranda i doktorandica, DOKON 2024 ugostio je i dvoje gostujućih predavača. Prvi je bio izv. prof. dr. sc. Knut Vesterdal – profesor s Norwegian University of Science and Technology. Profesor je na DOKON 2024 konferenciji održao uvodno izlaganje o recentnim norveškim istraživanjima usmjerenima području građanskog odgoja i obrazovanja pod nazivom: *Research and methodological perspectives on citizenship education: The case of Norway*. Druga gostujuća predavačica bila je Nikoleta Zubić iz Savjetovališta za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere Sveučilišta u Rijeci koja je održala radionicu pod nazivom: *Upravljanje karijerom doktoranada i doktorandica u vrijeme promjena i neizvjesnosti*.

U drugom dijelu DOKON-a imali smo prilike čuti izlaganja radova doktoranada. Izlaganja su bila podijeljena u 3 paralelne sekcije po 3, odnosno 4 izlaganja. U okviru svojih izlaganja doktorandi su predstavili rezultate doktorskih istraživanja, pri čemu je pokriven širok dijapazon tema i istraživačkih interesa mladih znanstvenika. Moderatorice sekcija bile su: Bojana Čulum Ilić, Nadja Čekolj, Ivana Miočić, Bojana Vignjević Korotaj i Nena Vukelić koje su ujedno i članice Organizacijskog odbora DOKON-a 2024. Na dan konferencije pridružilo nam se i troje volontera, studenata s Odsjeka za pedagogiju: Luis Ferderber, Heidi Grabar i Klara Mrčela.

I na ovogodišnjem DOKON-u organiziran je PHD Networking party u organizaciji Zaklade Sveučilišta u Rijeci te suorganizaciji Filozofskog fakulteta u Rijeci, Dokorskog studija *Pedagogija*, Doktorske škole Sveučilišta u Rijeci te Sveučilišnog savjetovališnog centra. Ovaj događaj bio je prilika da se doktorandi nakon konferencije u neformalnom okruženju upoznaju i umreže te dogovore potencijalne buduće istraživačke suradnje.

U protekloj godini nastavili smo uspješnu promociju konferencije putem društvenih mreža (**Facebook stranice**), a sve informacije bile su dostupne i na mrežnim stranicama konferencije (<https://dokon.uniri.hr/>). Radujemo se susretu i na idućem DOKON-u!

Program

Program

8:30 – 9:00	FFRI, 2. kat	Registracija
9:00 – 9:30	FFRI, učionica 230	Otvaranje konferencije i pozdravne riječi domaćina prof. dr. sc. Bojana Ćulum Ilić, voditeljica Doktorskog studija Pedagogija doc. dr. sc. Iva Buchberger, pročelnica Odsjeka za pedagogiju izv. prof. dr. sc. Barbara Kalebić Maglica, prodekanica za nastavu i studente
9:30 – 10:45	FFRI, učionica 230	Predavanje: Research and methodological perspectives on citizenship education: The case of Norway Izv. prof. dr. sc. Knut Vesterdal, Norwegian University of Science and Technology Moderatorica: Prof. dr. sc. Bojana Ćulum Ilić
10:45 – 11:00	FFRI, 2. kat	PAUZA ZA KAVU
11:00 – 12:15	FFRI, učionica 230	Radionica: Upravljanje karijerom doktoranada i doktorandica u vrijeme promjena i neizvjesnosti Nikoleta Zubić, dipl. oec., mag. psych., Savjetovalište za profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere, UNIRI Moderatorica: dr. sc. Ivana Miočić
12:15 – 13:30	Restoran „Kampus“	PAUZA ZA RUČAK
13:30 – 14:45	FFRI, 2. kat	PARALELNE SEKCIJE
Sekcija A1 / Učionica: 230 Moderatorica: dr. sc. Nadja Čekolj	Zlatka Gregorović Belaić: <i>Individualni čimbenici roditeljske uključenosti u obrazovanje djeteta</i>	
	Joca Zorc: <i>Ensuring the well-being of children at school: The perspective of the new school reform in Slovenia</i>	
	Vanja Brandić i Tena Pejčić: <i>Uloga učitelja u podršci i poticanju samoregulacije</i>	
Sekcija B1 / Učionica: 207 Moderatorica: dr. sc. Bojana Vignjević Korotaj	Ljiljana Vidović: <i>Samoregulirano učenje – pedagoške implikacije i otvorena pitanja za dalji istraživački rad</i>	
	Marija Tomić: <i>Socio-pedagoške karakteristike žrtava vršnjačkog nasilja</i>	
	Davor Vukelić: <i>Nomenklatura konstrukta ADHD u kontekstu hrvatskog govornog područja</i>	
	Marinela Kermeci: <i>Povezanost komunikacije s odgojno-obrazovnim procesom i uloga ravnatelja u stvaranju suvremenog dječjeg vrtića</i>	
	Filip Petković: <i>Važnost ranog obrazovanja djece za osjetljivost prema osobama s demencijom</i>	

14:45 – 15:00	FFRI, 2. kat	PAUZA ZA KAVU
15:00 – 16:15	FFRI, 2. kat	PARALELNE SEKCIJE
Sekcija A2 / Učionica: 230 Moderatorica: dr. sc. Ivana Miočić	Martina Horvat: <i>Sharenting: perspektiva roditelja o dijeljenju u digitalnom okruženju</i>	
	Klara Lovrečki: <i>Etički aspekti istraživanja na društvenim mrežama</i>	
	Filip Polegubić: <i>Izazovi fenomenološkog pristupa u istraživanju iskustva odgajatelja u učeničkim domovima</i>	
	Lucija Tomac: <i>Knjige, haljine, formalni stil i žene... Kvantitativna analiza konstrukta izgleda učitelja na crtežima studenata Učiteljskog studija</i>	
Sekcija B2 / Učionica: 207 Moderatorica: dr.sc. Nena Vukelić	Akvilina Čamber Tambolaš: <i>Konstrukcija mjere odgojno-obrazovne paradigme odgajatelja kao dimenzije kulture ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja</i>	
	Bojana Milosavljević, Tamara Injac i Majda Richer: <i>Opiši svoj ponedjeljak: Iskustva sa kursa Analiza diskursa i narativa u obrazovanju</i>	
16:15 – 16:30	FFRI, 2. kat	PAUZA ZA KAVU
16:30 – 17:30	FFRI, 2. kat	PARALELNE SEKCIJE
Sekcija A3 / Učionica: 203 Moderatorica: dr. sc. Nadja Čekolj	Naida Bašić i Nejra Krnić: <i>Utjecaj organizacijske kulture u školama na razvoj burnout sindroma kod nastavnika</i>	
	Anja M. Božić, Ivana D. Kokeza i Dragana D. Gagić: <i>Nastavničke kompetencije za ostvarivanje odgojne funkcije nastave</i>	
	Zrinka Liščić i Ana Maria Marinac: <i>Profesionalni stres nastavnika u glazbenim školama</i>	
	Božidar Ljubenko: <i>Preduvjeti uspješnog ostvarenja nastave na orguljama</i>	
Sekcija B3 / Učionica: 206 Moderatorica: dr. sc. Bojana Ćulum Ilić	Nikolina Hrga: <i>Transformativni potencijal (dramske) pedagogije u radu s osobama starije životne dobi</i>	
	Neda Čairović, Branka Radovanović i Kristina Robertson: <i>Beyond One-Size-Fits-All: The State of Adult Career Guidance and Counselling in Serbia</i>	
	Jovana Turudić, Gorana Vojčić i Tamara Dragojević: <i>Izazovi na putu ka doktoratu: Pregled istraživanja</i>	
	Dunja Čović: <i>Kada sam postao ja? (prikaz slučaja)</i>	

17:30 – 18:00

FFRI, učionica
230

Zaključci konferencije

20:00 – 00:00

Caffe bar
„Akvarij“

**PHD NETWORKING PARTY
DJ, FINGER FOOD & DRINKS**

ORGANIZATOR:

ZAKLADA SVEUČILIŠTA U RIJECI

SUORGANIZATORI:

FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI/DOKTORSKI STUDIJ

PEDAGOGIJA

DOKTORSKA ŠKOLA SVEUČILIŠTA U RIJECI

SAVJETOVALIŠTE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE I

RAZVOJ KARIJERE SVEUČILIŠTA U RIJECI

Doktorska konferencija za doktorande poslijediplomskih doktorskih studija pedagogije i obrazovnih znanosti DOKON 2024.

Sažetci

Utjecaj organizacijske kulture u školama na razvoj burnout sindroma kod nastavnika

Naida Bašić^a, Nejra Krnić^b

^a Univerzitet u Sarajevu, Pedagoški fakultet, Bosna i Hercegovina, naida.basic@rps.edu.ba

^b Univerzitet u Sarajevu, Pedagoški fakultet, Bosna i Hercegovina, nejra.hadzic@rps.edu.ba

Sažetak

Nastavnička profesija spada u grupu „pomagača“ - onih koji u središte svog zanimanja stavljaju druge ljude i njihove potrebe. Riječ je o emocionalno zahtjevnom pozivu jer prosvjetni radnici u svom radu doživljavaju raznovrsne ugodne i neugodne emocije različitog intenziteta. Te emocije, koje se javljaju paralelno s profesionalnim aktivnostima, mogu utjecati ne samo na njihov profesionalni, već i na osobni razvoj. Zbog prirode svog posla, nastavnici su svakodnevno izloženi različitim stresorima, što dugoročno može dovesti do razvoja burnout sindroma. Jedan od značajnih stresora jest i dominantan tip organizacijske kulture unutar škole. Naime, što je organizacijska kultura nepovoljnija, veća je vjerojatnost nastanka burnout sindroma. Kako bi se utvrdio utjecaj organizacijske kulture na razvoj burnout sindroma kod nastavnika, provedeno je istraživanje u osnovnim školama na području Kantona Sarajevo. Cilj istraživanja bio je identificirati dominantan tip organizacijske kulture u školama te procijeniti razinu izloženosti nastavnika stresu na poslu. Rezultati istraživanja pokazuju da je organizacijska kultura u školama povoljna, no unatoč tome nastavnici se nalaze u rizičnoj zoni razvoja kroničnog burnout sindroma. Dobiveni rezultati mogu poslužiti za povećanje svijesti o zahtjevnosti nastavničkog posla, isticanje važnosti organizacijske kulture te poticanje školskog menadžmenta i drugih odgovornih subjekata na utvrđivanje i reduciranje faktora koji u velikoj mjeri doprinose razvoju burnout sindroma kod nastavnika.

Ključne riječi: organizacijska kultura; burnout sindrom; nastavnici; škola; stres

Literatura:

- Ajduković, M. i Ajduković, D. (1996). *Pomoć i samopomoć za mentalno zdravlje pomagača*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
- Alibabić, Š. (2018). *Obrazovanje odraslih i menadžment: Harmonija moći*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet.
- Alibabić, Š. i Miljković, J. (2020). *Obrazovni menadžment i liderstvo: ka kompetentnom rukovodiocu*. Sarajevo: Institut za međunarodnu saradnju Njemačkog saveza visokih narodnih škola - DVV International (Ured za Bosnu i Hercegovinu).
- Bahtijarević-Šiber, F. (1999). *Menadžment ljudskih potencijala*. Zagreb: Golden marketing.
- Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Cascio, W. (2008). *Human Resource Management*. New York: McGraw-Hill.
- Đorđević, J. i Trnavac, N. (2010). *Pedagogija*. Beograd: Naučna knjiga.
- Glasser, W. (1999). *Nastavnik u kvalitetnoj školi*. Zagreb: Educa.
- Green, J. E. (2014). Toxic Leadership in Educational Organizations. *Education Leadership Review*, 15(1), 18–33.
- Janićijević, N. (1997). *Organizaciona kultura – Kolektivni um preduzeća*. Novi Sad, Beograd: Ulixes, Ekonomski fakultet.
- Maslach, C., Jackson, S. E. i Leiter, M. P. (1996). *Maslach burnout inventory manual* (3rd ed.). Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Mazzi, B. i Ferlin, D. (2004). *Sindrom sagorjelosti na poslu: naš profesionalni problem*. Rovinj: HDOD-HLZ i Istarski domovi zdravlja.
- Miljković, J. (2008). Nastanak koncepta organizacione kulture, njegov uticaj na menadžment i andragoške implikacije. U Š.
- Alibabić i A. Pejatović (Ur.), *Obrazovanje i učenje – pretpostavke evropskih integracija*, (str. 143-156). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju.
- Oljača, M. (2013). *Andragoška didaktika*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Savas, C. A. i Toprak, M. (2014). Mediation effect of schools' psychological climate on the relationship between principals' leadership style and organizational commitment. *Anthropologist*, 17(1), 173-182.
- Slatina, M. (1998). *Nastavni metod – Prilog pedagoškoj moći suđenja*. Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Nastavničke kompetencije za ostvarivanje odgojne funkcije nastave

Anja M. Božić^a, Ivana D. Kokeza^b, Dragana D. Gagić^c

^a Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, anja.bozic@f.bg.ac.rs

^b Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, ivana.kokeza@f.bg.ac.rs

^c Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, dragana.gagic@f.bg.ac.rs

Sažetak

U posljednjim desetljećima svijet prolazi kroz brojne socijalne, ekonomske i znanstveno-tehnološke promjene, što se odražava i na očekivanja koje društvo ima od obrazovnog sustava, ali i od nastavnika kao ključnih aktera kvalitetnog obrazovanja. Kako bi obrazovni sustav mogao pratiti i odgovarati na aktualno stanje i kontinuirane promjene koje se događaju u različitim kontekstima, nužno je da zaposlenici u odgojno-obrazovnim ustanovama razvijaju teorijska i praktična znanja i vještine, profesionalnu neovisnost te kritičko mišljenje koje će im omogućiti procjenu i evaluaciju vlastitih aktivnosti, kao i autonomiju u donošenju odluka. Cilj istraživanja bio je ispitati perspektive nastavnika o vlastitim kompetencijama za ostvarivanje odgojne funkcije nastave. Uzorak istraživanja činilo je 56 nastavnika osnovnih i srednjih škola s područja Republike Srbije. Za potrebe istraživanja kreiran je upitnik koji je sadržavao pitanja otvorenog i zatvorenog tipa, putem kojih su nastavnici mogli procijeniti razinu razvijenosti vlastitih kompetencija za ostvarivanje odgojne funkcije nastave te navesti načine na koje su ih razvijali. Većina nastavnika procijenila je da su njihove kompetencije djelomično razvijene (N=37), dok je samo jedan nastavnik procijenio da su njegove kompetencije potpuno nerazvijene. Na pitanje o načinima razvijanja vlastitih kompetencija za ostvarivanje odgojne funkcije nastave, nastavnici su imali mogućnost višestrukog izbora odgovora. Rezultati pokazuju da su nastavnici vlastite kompetencije prvenstveno razvijali kroz samu nastavnu praksu (N=42), kao i kroz različite oblike stručnog usavršavanja (N=25), dok su ih u manjoj mjeri razvijali kroz inicijalno obrazovanje (N=14). Implikacije ovog istraživanja odnose se na potrebu promjene pristupa inicijalnom obrazovanju nastavnika. Prvenstveno se ističe potreba za unaprjeđenjem postojećih programa za obrazovanje budućih nastavnika kako bi pridonijeli izgradnji identiteta nastavnika kao autonomnog i refleksivnog praktičara. Ova bi se promjena mogla ostvariti prelaskom sa sukcesivnog modela obrazovanja nastavnika na simultani model, unutar kojega bi se istovremeno razvijale kompetencije nastavnika za predmetno područje i kompetencije za ostvarivanje odgojne funkcije nastave.

Ključne riječi: odgojna funkcija nastave; kompetencije nastavnika; inicijalno obrazovanje

Literatura:

Antić, S., Pešikan, A. i Ivić, I. (2015). Vaspitna funkcija nastave prirodnih nauka. *Nastava i vaspitanje* 64(4), 615-629. DOI: 10.5937/nasvas1504615A

Hebib, E., Spasenović, V. i Šaljić, Z. (2017). Funkcija(e) škole: vaspitanje i/ili obrazovanje. U M. Stančić, A. Tadići i T. Nikolić Maksić (Ur.), *VasPitanje danas* (str. 10-18). Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije.

Hebib, E. i Radulović, L. (2000). Mogućnosti ostvarivanja saradnje nastavnika i stručnih saradnika. *Nastava i vaspitanje*, 69(3), 326-339.

Jelić, M., Stojković, I. i Antonijević, R. (2022). Moralni razvoj i moralno vaspitanje učenika u školi. *Inovacije u nastavi*, 35(1), 17-32. DOI: 10.5937/inovacije2201017J

Kameranac, O. (2011). Profesionalni razvoj – lični konstrukt nastavnika. *Andragoške studije*, 2, 101-115.

Milosavljević Đukić, T. i Cenić, S. (2018). Planiranje vaspitnog rada u funkciji obezbeđivanja uslova za uspešno ostvarivanje vaspitne funkcije škole. *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, 9(2), 85-99.

Rajović, V. i Radulović, L. (2007). Kako nastavnici opažaju svoje inicijalno obrazovanje - na koji način su sticali znanja i razvijali kompetencije. *Nastava i vaspitanje*, 56(4), 413-434.

Radulović, L. (2011). *Obrazovanje nastavnika za refleksivnu praksu*. Beograd: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Radulović, L. i Mitrović, M. (2011). Zašto su nastavne metode u našim školama nedovoljno raznovrsne? *Nastava i vaspitanje*, 60(3), 367-377.

Radulović, L. (2017). Vaspitanje u kontekstu – dve slike. U M. Stančić, A. Tadići i T. Nikolić Maksić (Ur.), *VasPitanje danas* (str. 44-49). Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije.

Tančić, N. (2020). *Determinante profesionalnog razvoja nastavnika u inkluzivnom školskom kontekstu* (Doktorska disertacija). NaRDUS (123456789/18377)

Trnavac, N. i Đorđević, J. (2010). *Pedagogija*. Naučna KMD.

Uloga učitelja u podršci i poticanju samoregulacije

Vanja Brandić^a, Tena Pejčić^b

^aSveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, Republika Hrvatska, vanja.brandic1@uniri.hr

^bSveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, Republika Hrvatska, tena.pejicic@uniri.hr

Sažetak

Samoregulacija učenja podrazumijeva sposobnost razvijanja znanja, vještina i stavova koji pospješuju buduće učenje (Baumert i sur., 1998). Riječ je o jednoj od najvažnijih vještina koja objašnjava postignuće, kako na kratkoročnoj, tako i na dugoročnoj razini. U suvremenom društvu sposobnost samoregulacije učenja postaje sve značajnija, posebice nakon formalnog obrazovanja. Istraživanja pokazuju da samoregulacija, uz motivaciju i metakogniciju, doprinosi postignuću više nego sama inteligencija. Samoregulirani učenici postavljaju ciljeve učenja te nastoje pratiti, regulirati i kontrolirati vlastitu kogniciju, motivaciju i ponašanje, pri čemu ih vode vlastiti ciljevi i kontekstualna obilježja okoline. Takvi učenici ostvaruju različite ishode, poput uspješnijeg rješavanja problema, boljeg postignuća te intrinzične motivacije.

Učenici osnovnoškolske dobi sposobni su samoregulirati svoje učenje, a kapacitet za samoregulaciju prisutan i kod djece rane predškolske dobi (Perels i sur., 2008). Obilježja razreda koja potiču samoregulirano učenje kod učenika nižih razreda osnovne škole uključuju neugrožavajuće prakse evaluacije, kompleksne aktivnosti pisanja i čitanja, pružanje autonomije učenicima u odabiru sadržaja za čitanje ili pisanje te mogućnosti modificiranja zadataka (Perry i VandeKamp, 2000). U današnje vrijeme tehnologija također može igrati značajnu ulogu u poticanju samoregulacije kod osnovnoškolaca.

Učitelj igra važnu ulogu u poticanju samoregulacije učenja kroz pružanje povratnih informacija, objašnjavanje, ispitivanje, modeliranje, eksplicitno poučavanje, ali i strukturiranje situacija učenja u kojima učenici mogu samostalno otkriti strategije koje im najviše odgovaraju (van de Pol i sur., 2010). Na promicanje samoreguliranog učenja utječu brojni čimbenici poput vjerovanja, znanja, prethodnog učenja i iskustva učitelja (Spruce i Bol, 2015). Primjerice, učitelji često smatraju da se strategije samoreguliranog učenja mogu koristiti samo kod poučavanja darovitih učenika (Peeters i sur., 2016).

Istraživanja pokazuju da je učiteljska podrška samoreguliranom učenju u učionici povezana s njihovom spremnošću na eksperimentiranje s novim metodama poučavanja te aktivnom refleksijom o različitim metodama poučavanja (Hoekstra i sur., 2009). Uspješna implementacija zadataka koji potiču samoregulirano učenje zahtijeva uzimanje u obzir potreba, sposobnosti i dobi učenika.

Iako je većina učitelja svjesna važnosti poučavanja samoregulacije, često ne poučavaju učenike kako učiti. Mnogi navode da žele potaknuti samoregulaciju kod učenika, ali nisu sigurni kako to ostvariti (Perry i sur., 2008). Edukacije su se pokazale učinkovitim rješenjem za osnaživanje učitelja u stvaranju razrednih okruženja koja potiču samoregulirano učenje (npr. Hilden i Pressley, 2007). S obzirom na sve navedeno, potrebno je educirati učitelje o samoregulaciji učenja, posebice tijekom njihova fakultetskog obrazovanja.

Cilj ovoga rada je pružiti pregled istraživanja o ulozi učitelja u podršci i poticanju samoregulacije.

Ključne riječi: samoregulacija; motivacija; učitelji; učenici

Literatura:

Baumert, J., Schnabel, K. i Lehrke, M. (1998). Learning math in school: Does interest really matter? U L.

Hoffmann, A. Krapp, K. A. Renninger i J. Baumert (Ur.), *Interest and learning* (str. 327-336). Institute for Science Education.

Hilden, K. R. i Pressley, M. (2007). Self-regulation through transactional strategies instruction. *Reading and Writing Quarterly*, 23(1), 51-75. <https://doi.org/10.1080/10573560600837651>

Hoekstra, A., Brekelmans, B., Beijaard, D. i Korthagen, F. (2009). Experienced teachers' informal learning: Learning activities and changes in behavior and cognition. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 663-673. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.12.007>

Peeters, J., De Backer, F., Kindekens, A., Triquet, K. i Lombaerts, K. (2016). Teacher differences in promoting students' self-regulated learning: Exploring the role of student characteristics. *Learning and Individual Differences*, 52, 88-96. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2016.10.014>

Perels, F., Merget, M. Wende, M., Schmitz, B. i Buchbinder, C. (2008). Improving self-regulated learning of preschool children: Evaluation of training for kindergarten teachers. *British Journal of Educational Psychology*, 79(2), 311-327. <https://doi.org/10.1348/000709908X322875>

Perry, N. E, Hutchinson, L. i Thauberger, C. (2008). Talking about teaching self-regulated learning: scaffolding student teachers' development and use of practices that promote self-regulated learning. *International Journal of Educational research*, 47(2), 97-108. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2007.11.010>

Perry, N. E. i VandeKamp, K. J. O. (2000). Creating classroom contexts that support young children's development of self-regulated learning. *International Journal of Educational Research*, 33(7-8), 821-843. [https://doi.org/10.1016/S0883-0355\(00\)00052-5](https://doi.org/10.1016/S0883-0355(00)00052-5)

Spruce, R. i Bol, L. (2015). Teacher beliefs, knowledge, and practice of self-regulated learning, *Metacognition and Learning*, 10(2), 245-277. <https://doi.org/10.1007/s11409-014-9124-0>

Beyond One-Size-Fits-All: The State of Adult Career Guidance and Counselling in Serbia

Neda Čairović Pavlović^a, Branka Radovanović^b, Kristina Robertson^c

^a Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, neda.cairovic@f.bg.ac.rs

^b Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, branka.radovanovic@f.bg.ac.rs

^c Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, kristina.robertson@f.bg.ac.rs

Abstract

Career Guidance and Counselling (CGC) is increasingly gaining importance in modern society, both in Europe and Serbia. Significant efforts are being made to advance this field, including the *Study on Implementing CGC Services across the Education Sector (Covering All Levels of Serbia's National Qualifications Framework, Including Adult Education), Employment Sector, and Youth Sector, Aligned with CGC Standards Defined by Bylaws* (Pejatović et al., 2023). This paper focuses on a segment of the empirical research results, specifically on CGC for adults—the largest demographic group that could be affected by CGC. Given the lifelong and lifewide nature of the contemporary career concept, the study examined how the CGC of adults is legislatively structured in Serbia and its practical implementation. Data were collected through surveys and interviews with CGC service providers at the national and local levels, alongside the analysis of specific CGC programmes. The findings reveal a fragmented approach to the overall CGC policy. While CGC is most prominently acknowledged in documents related to adult education, adults as a target group are often overlooked in broader legislation, or various subcategories of adults are not distinctly recognized. Adults are often viewed as a homogeneous group (i.e., individuals over 18 years old), or the attention is focused on specific subgroups, such as the unemployed. In practice, although the CGC services for certain adult subcategories are recognized, there is a lack of comprehensive approach that would encompass all adults. In comparison to the services for youth, the services for adults and the elderly are seriously underdeveloped (Mihajlović, 2014). Service providers often work independently with minimal collaboration with others, leading to the inconsistent distribution of CGC activities. The services vary depending on the organization and the motivation of individual practitioners. Consequently, they frequently fail to systematically develop career management skills or adequately address the diverse needs and transitional phases of adults. This "one-size-fits-all" approach neglects particular groups of adults, such as the individuals transitioning from work to retirement. In order to improve the adult CGC system, it is crucial to ensure a more explicit acknowledgement of adults in the strategic and legislative CGC documents. That would facilitate strategic planning and improve access to the CGC services designed to meet the diverse needs of this heterogeneous group. Special attention should be directed towards services aimed at employed individuals who are neither in vulnerable positions nor leadership roles, as well as adults transitioning into retirement, which also aligns with the other researchers' findings (Mihajlović & Popović, 2012).

Key words: career guidance and counselling; educational legislation; adult education; career transitions.

Literature:

Mihajlović, D. (2014). Karijerno vođenje i savetovanje odraslih u Srbiji – od problema do mogućnosti [Career guidance and counselling of adults in Serbia-from problems to possibilities]. In B. Knežić, A. Pejatović & Z.

Milošević (Eds.), *Modeli procenjivanja i strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja odraslih u Srbiji* (pp. 125-140). Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Mihajlović, D. & Popović, A. (2012). Karijerno vođenje i savetovanje u evropskim dokumentima [Career guidance and counselling in European documents]. *Obrazovanje odraslih*, XI(2), 27-46.

Pejatović, A., Orlović Lovren, V., Miljković, J., Mihajlović, D., Robertson, K., Radovanović, B., Čairović

Pavlović, N. & Kuzmanović, U. (2023). *Završni izveštaj o sprovedenom istraživanju o implementaciji usluga KViS uključujući i primenu standarda KViS definisanih podzakonskim aktom* [Final report on the conducted research on the implementation of CGC services, including the application of CGC standards defined by the bylaw]. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju.

Konstrukcija mjere odgojno-obrazovne paradigme odgajatelja kao dimenzije kulture ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Akvilina Čamber Tambolaš

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Republika Hrvatska, akvilinact@uniri.hr

Sažetak

Kultura ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (dalje u tekstu: ustanova ranog odgoja) najčešće se opisuje kao osobnost ustanove, način života i rada, razmišljanja i ponašanja, odnosno skup zajedničkih vrijednosti koje dijele zaposlenici ustanove, a koje se očituju u karakterističnim obrascima ponašanja (Vujičić, 2008, 2011). Kultura ustanove krajnje je suptilna, ali istovremeno iznimno utjecajna jer prožima život odgojno-obrazovnih ustanova i utječe na kvalitetu života svih uključenih u njihov rad.

Istraživanja pokazuju da implicitna vjerovanja presudno određuju način na koji mislimo i radimo (Bruner, 2000). Ponašanje pojedinca, odnosno društvena akcija koju poduzima, uvijek je uvjetovana njegovim stavovima, mišljenjima i vrijednostima, koje Miljak (1996) naziva *implicitnom pedagogijom*, Bruner (2000) *narodnom (folk) pedagogijom*, Senge (2003) *mentalnim modelima*, Elliott (1998) *implicitnim teorijama učitelja*, a Malaguzzi (1998) *slikom o djetetu*. Stoga odgojno-obrazovnu paradigmu odgajatelja definiramo kao skup uvjerenja i vrijednosti koje uključuju njegove ideje, stavove i osobne filozofije o djetetu, njegovom odgoju i obrazovanju, mogućnostima učenja i poučavanja te ulozi odraslih u tom procesu. Ove paradigme konkretiziraju se u odgojno-obrazovnom radu odgajatelja. Implicitne teorije odgajatelja dio su kulture ustanove i ključne su za njezinu učinkovitost (Miljak, 1996).

Brojna istraživanja u svijetu (npr. Eger i Jakubíková, 200; Dumay, 2009; Bell i Kent, 2010; Karadağ, Baloğlu i Çakir, 2011; Zhu i sur., 2011; 2014; You, Kim i Lim, 2016) i u Hrvatskoj (Vrcelj, 2003; Brust Nemet i Velki, 2016; Buljubašić-Kuzmanović, 2016; Peko, Varga i Vican, 2016; Slavić, Rijavec i Matić, 2019; Pažur, Domović i Kovač, 2020) proučavaju kulturu odgojno-obrazovnih ustanova. Međutim, malo ih je usmjereno na područje ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (dalje u tekstu: RPOO). Dodatne izazove stvaraju razlike između država u načinu organizacije sustava RPOO-a, dobnom obuhvatu djece, oblicima i trajanju inicijalnog obrazovanja te stručnom osposobljavanju stručnjaka za odgojno-obrazovni rad s djecom rane i predškolske dobi. Uz to, socijalno-kulturni konteksti, norme i vrijednosti pojedinog društva otežavaju, a ponekad i onemogućuju, kros-kulturalnu transferabilnost i usporedbu rezultata istraživanja. Sve to dodatno komplicira odabir primjerenih metodoloških pristupa u istraživanju kulture ustanova ranog odgoja. Ustanove ranog odgoja također imaju specifične organizacijske i druge značajke koje ih bitno razlikuju od ostalih odgojno-obrazovnih ustanova. Te specifičnosti onemogućuju primjenu već postojećih metodoloških pristupa i mjernih instrumenata bez prilagodbe u istraživanju kulture vrtića.

Cilj ovoga rada jest prikazati proces izrade mjere odgojno-obrazovne paradigme odgajatelja kao jedne od dimenzija kulture ustanove ranog odgoja, koja bi bila primjenjiva u kvantitativnim istraživanjima provedenima metodom anketiranja te usklađena sa specifičnim obilježjima konteksta ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: implicitna teorija odgajatelja; kvantitativna istraživanja; kultura ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja; odgajatelj

Literatura:

- Bell, L. i Kent, P. (2010). The Cultural Jigsaw. *Educational Management Administration & Leadership*, 38(1), 8–32. doi:10.1177/1741143209351663
- Bruner, J. (2000). *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.
- Brust Nemet, V. i Velki, T. (2016). The Social, Emotional and Educational Competences of Teachers as Predictors of Various Aspects of the School Culture. *Croatian Journal of Education*, 18(4), 1087–1119.
- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2016). *Socijalna kultura škole nastave*. Osijek: Filozofski fakultet Osijek.
- Dumay, X. (2009). Origins and Consequences of Schools' Organizational Culture for Student Achievement. *Educational Administration Quarterly*, 45(4), 523–555.
- Eger, L. i Jakubíková, D. (2001). *Kultura školy. [School culture]*. TU Liberec.
- Elliot, J. (1998). *The Curriculum Experiment – Meeting the Challenge of Social Change*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Karadağ, E., Baloğlu, N. i Çakır, A. (2011). A Path Analysis Study of School Culture and Teachers' Organisational Commitment. *Policy Futures in Education*, 9(5), 573–584. <http://dx.doi.org/10.2304/pfie.2011.9.5.573>
- Malaguzzi, L. (1998). History, Ideas, and Basic Philosophy – An Interview with Lella Gandini. U C. P. Edwards, L. Gandini i G. Forman (Ur.), *The Hundred Languages of Children – The Reggio Emilia Approach, Advanced Reflections* (str. 49-97). London: Ablex Publishing Corporation.
- Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja: model Izvor*. Velika Gorica: Persona.
- Pažur, M., Domović, V. i Kovač, V. (2020). Demokratska školska kultura i demokratsko školsko vođenje. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22(4), 1137-1164. <https://doi.org/10.15516/cje.v22i4.4022>
- Peko, A., Varga, R. i Vican, D. (2016). *Upravljanje odgojno-obrazovnom ustanovom: Kultura škole*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Senge, P., Kleiner, A., Roberts, C., Ross, R., Roth, G. i Smith, B. (2003). *Ples promjene. Izazovi u razvoju učećih organizacija*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Slavić, A., Rijavec, M. i Matić, D. (2019). Stil vodstva ravnatelja i subjektivna dobrobit učitelja: posredujuća uloga školske kulture. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 160(1-2), 7-27. <https://hrcak.srce.hr/clanak/327192>
- Vrcelj, S. (2003). Školska kultura – faktor kvalitete. U M. Kramari i M. Duh (Ur.), *Didaktični in metodični vidiki prenove in razvoja izobraževanja: knjiga referatov z 2. Mednarodnega znanstvenega posveta* (str. 87-95). Maribor: Pedagoški fakultet.
- Vujičić, L. (2008). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i kvaliteta promjena odgojno-obrazovne prakse. *Pedagogijska istraživanja*, 5(1), 120–127.
- Vujičić, L. (2011). *Istraživanje kulture odgojno-obrazovne ustanove*. Zagreb: Mali profesor.
- You, S., Kim, A. Y. i Lim, S. A. (2016). Job satisfaction among secondary teachers in Korea: Effects of teachers' sense of efficacy and school culture. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(2), 284–297. <https://doi.org/10.1177/1741143215587311>
- Zhu, C., Devos, G. i Li, Y. (2011). Teacher perceptions of school culture and their organizational commitment and well-being in a Chinese school. *Asia Pacific Education Review*, 12(2), 319–328. doi:10.1007/s12564-011-9146-0
- Zhu, C., Devos, G. i Tondeur, J. (2014). Examining school culture in Flemish and Chinese primary schools. *Educational Management Administration & Leadership*, 42(4), 557–575. <https://doi.org/10.1177/1741143213502190>

Kada sam postao ja? (prikaz slučaja)

Dunja Čović

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, covic.dunja@gmail.com

Sažetak

Alkohol i droga pošasti su suvremenog doba. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (SZO, 2022), 5,3% svih smrtnih slučajeva u svijetu posljedica su alkoholizma, dok konzumacija alkohola od adolescencije do srednje životne dobi u 13,5 % slučajeva dovodi do invaliditeta i/ili smrtnog ishoda. Također, ističe se uzročno-posljedična povezanost alkoholizma i mentalnih poremećaja te poremećaja u ponašanju. Poznato je da genetika pridonosi razvoju ovisnosti, ali i maladaptacija psihofizičkog razvoja uzrokovana nepodržavajućom okolinom tijekom odrastanja i formiranja ličnosti (Ribarić i Vidoša, 2014). Razvojna psihologija naglašava ključne čimbenike razvoja osobe, kao što su biološki rast i sazrijevanje, odgojno-obrazovno formiranje te socijalizacija (Nikolić i sur. 1990). Već od rođenja kod djeteta se formiraju emocije, koje se optimalno razvijaju u poticajnom obiteljskom i društvenom okruženju. Odgovorno roditeljstvo unutar obitelji, kao prve djetetove društvene zajednice, usmjerava njegovo ponašanje, razvoj ličnosti te potiče izražavanje osjećaja, čime se sprječavaju anksioznost i manjak samopouzdanja koji mogu dovesti do ovisničkih ponašanja. Nepodržavajuće okruženje može rezultirati usvajanjem obrazaca psihosocijalnog nefunkcioniranja koje se prenosi u odraslu dob.

Cilj ovog rada je ispitati iskustvo, proces odrastanja i životne događaje muškarca srednje životne dobi koji je prošao kroz pakao ovisnosti o drogama i alkoholu te prikazati na kako danas funkcionira (Brajdić Vuković, Miočić i sur., 2021). Njegov život bio je obilježen ovisnošću i disfunkcionalnim obiteljskim odnosima, ali i današnjim razdobljem apstinencije te uključivanjem u klub liječenih alkoholičara (Torre, 2015). Predmet ovog rada je pokazati da postoji život nakon ovisnosti te da je promjena moguća kroz apstinenciju i rad na sebi, uz podršku obitelji i okoline.

Metodologija rada temelji se na kvalitativnoj metodi, odnosno tehnici prikupljanja podataka putem dubinskog intervjua. Intervju je proveden s ciljem pružanja detaljnog uvida u život sugovornika, omogućujući cjelovit, holistički uvid u problem ovisnosti tijekom odrastanja, obiteljske dinamike i današnjeg načina života. Tijekom razgovora korišten je slobodan pristup uz poticanje sugovornika na otvoreno iznošenje vlastitih iskustava. Mjerni instrument u ovom istraživanju bila je sama istraživačica, odnosno njezino razumijevanje pojava kao što su emocionalna nestabilnost, razvoj ovisnosti, obiteljska dinamika i vršnjačko okruženje. Informacije su prikupljane tijekom intervjua, ali i ranije tijekom terapijskih sastanaka u klubovima liječenih alkoholičara. Korištena je i metoda fokus-grupe unutar terapijske zajednice, gdje je moderator usmjeravao razgovor omogućujući spontano dijeljenje iskustava (Milas, 2005). Uzorak u istraživanju bio je namjerni, a kriterij za odabir bila je adolescentna ovisnost proizašla iz loših obiteljskih odnosa uzrokovanih očevim alkoholizmom.

Ključne riječi: emocionalna nestabilnost, obitelj, ovisničko ponašanje, rehabilitacija, reintegracija

Literatura:

Brajdrić Vuković, M., Miočić, I., Čekolj, N. i Ledić, J. (2021). *Kvalitativna studija slučaja: od ideje do realizacije*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Breitenfeld, D. i Wölfl, D. (2010). *Alkoholizam - Poremećaji izazvani Pijenjem Alkohola*. Rijeka.

Chou, S.P. i Pickering, R.P. (1992). Early onset of drinking as a risk factor for lifetime alcohol-related problems. *British Journal of Addiction*, 87(8), 1199-1204.

Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Nikolić, S., Mitrović, M., Škrinjarić, J., De Zan, D. i Vidović, V. (1990). *Svijet dječje psihe*. Zagreb: Prosvjeta.

Ribarić, S. i Vidoša, A. (2014). *Zdravstvena njega u zaštiti mentalnog zdravlja*. Zagreb: Medicinska naklada.

Torre, R. (2015). *Alkoholizam: prijetnja i oporavak*. Zagreb: Profil.

Zloković, J. (2018). *Osnajivanje obitelji za razvoj pozitivnih odnosa*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.

Zorić, Z. (2018). *Ovisnosti - prevencija, liječenje, oporavak*. Zagreb: Školska knjiga. <https://www.hzjz.hr/aktualnosti/objavljeno-europsko-izvjesce-o-drogama-2022/>. Pristupljeno 21.7.2024.

Individualni čimbenici roditeljske uključenosti u obrazovanje djeteta

Zlatka Gregorović Belačić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, zlatka.belaic@uniri.hr

Sažetak

Roditelji imaju ključnu ulogu u obrazovanju djece, što potvrđuju brojne znanstvene studije (npr. Epstein i sur., 2018; Hoover-Dempsey i Sandler, 1997). Dosadašnja istraživanja većinom su se fokusirala na ispitivanje povezanosti roditeljske uloge s ishodima kod djece, uključujući bolji opći školski uspjeh (Hill, Witherspoon i Bartz, 2018), razvijenije matematičke i jezične vještine (Hill i Taylor, 2004; Fan i Williams, 2010), naprednije socijalne vještine (Garbacz i sur., 2018; Park i Holloway, 2018) te redovitije izvršavanje školskih zadataka (Fan i sur., 2012). Međutim, postoji manjak istraživanja koja detaljnije razmatraju ulogu individualnih čimbenika roditelja u obrazovanju djeteta. U ovom radu, individualni čimbenici promatraju se kao niz konstrukata pod zajedničkim nazivom - roditeljska odluka o uključenosti u obrazovanje djeteta: I) shvaćanje roditeljske uloge, II) roditeljska samoefikasnost, III) percepcija obrazovanja, IV) roditeljske aspiracije prema obrazovanju djeteta, V) percepcija poziva za roditeljskim uključivanjem od strane učitelja/razrednika te VI) percepcija poziva za roditeljskim uključivanjem od strane djeteta. Navedeni konstrukti mogu se promatrati kao čimbenici koji određuju hoće li se roditelji češće ili rjeđe uključiti u obrazovanje djeteta kroz četiri izravna oblika podrške: 1) pomoć pri izvršavanju školskih obveza, 2) razgovor o školskim obvezama, 3) razgovor o planovima za daljnje obrazovanje i 4) pružanje emocionalne podrške. Cilj ovoga rada je prikazati preliminarne rezultate pilot-istraživanja provedenog u okviru validacije instrumenta za mjerenje roditeljske odluke o uključivanju u obrazovanje djeteta. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 385 roditelja učenika trećih i sedmih razreda osnovnih škola s područja Primorsko-goranske županije. Istraživanje je provedeno od svibnja do srpnja 2022. godine korištenjem anketnog upitnika. Za obradu podataka korištene su metode deskriptivne (aritmetička sredina, standardna devijacija) i inferencijalne statistike (bivarijatna korelacija). Rezultati istraživanja pokazuju da se roditelji često uključuju u sve izravne oblike podrške. Korelacijski testovi otkrili su povezanost između većine ispitanih čimbenika i oblika roditeljske uključenosti. Najsnažnija povezanost utvrđena je između shvaćanja roditeljske uloge i razgovora o školskim obvezama ($r=.472$, $p=.000$, $p<.01$) te pružanja emocionalne podrške ($r=.425$, $p=.000$, $p<.01$). Drugim riječima, što roditelji više percipiraju svoju ulogu u obrazovanju djeteta kao važnu, to se češće uključuju u razgovore o školskim obvezama i pružaju emocionalnu podršku djetetu. Zaključno, istraženi čimbenici roditeljske uključenosti značajno doprinose učestalosti roditeljskog uključivanja u obrazovanje djece. Ovi rezultati mogu poslužiti kao polazište prilikom kreiranja obrazovnih programa i različitih oblika rada s roditeljima na razini škole.

Ključne riječi: roditeljska odluka o uključenosti; izravni oblici roditeljske uključenosti; korelacija

Literatura:

Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R. i Williams, K. J. (2018). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. Corwin Press.

Fan, W. i Williams, C.M. (2010). The Effects of Parental Involvement on Students' Academic Self-efficacy, Engagement and Intrinsic Motivation. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 30(1), 53–74. <https://doi.org/10.1080/01443410903353302>

Fan, W., Williams, C.M. i Wolters, C. A. (2012). Parental Involvement in Predicting School Motivation: Similar and Differential Effects Across Ethnic Groups. *The Journal of Educational Research*, 10(1), 21 – 35. <https://doi.org/10.1080/00220671.2010.515625>

Garbacz, S.A., Zerr, A.A., Dishion, T.J., Seeley, J.R. i Stormshak, E.A. (2018). Parent Educational Involvement in Middle School: Longitudinal Influences on Student Outcomes. *Journal Early Adolescence* 38(5), 629–660. <https://doi.org/10.1177/0272431616687670>

Hoover-Dempsey, K. i Sandler, H. (1997). Why Do Parents Become Involved in Their Children's Education?: Review of Educational Research. *American Educational Research Association*, 67(1), 3-42. <https://doi.org/10.3102/00346543067001003>

Hill, N.E. i Taylor, L.C. (2004.). Parental school involvement and children's academic achievement: Pragmatics and issues. *Current Directions in Psychological Science*, 13(4), 161 -164. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00298.x>

Hill, N.E., Witherspoon, D.P. i Bartz, D. (2018). Parental involvement in education during middle school: Perspectives of ethnically diverse parents, teachers, and students. *The Journal of Educational Research*, 111(1), 12-27, <https://doi.org/10.1080/00220671.2016.1190910>

Park, S. i Holloway, S. (2018). Parental Involvement in Adolescents' Education: An Examination of the Interplay Among School Factors, Parental Role Construction, and Family Income. *School Community Journal*, 28(1), 9-36.

Sharenting: perspektiva roditelja o dijeljenju u digitalnom okruženju

Martina Horvat

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija, Republika Hrvatska, horvat.martina2@gmail.com

Sažetak

Digitalizacija društva potaknula je promjene u obiteljskoj dinamici, što je u pedagoškoj znanosti dovelo do uvođenja pojma digitalnog roditeljstva radi naglašavanja sveobuhvatnosti tih promjena uzrokovanih tehnološkim napretkom. Digitalno roditeljstvo uključuje dvije temeljne kategorije: roditeljsku medijaciju u (među)odnosu djece i digitalne tehnologije te nove pojavnosti odgojnih stilova i roditeljskoga djelovanja koje proizlaze iz roditeljskog korištenja digitalne tehnologije (Benedetto i Ingrassia, 2021; Maseroni i sur., 2018). Koncept *sharentinga* odnosi se na roditeljsko djelovanje u digitalnom svijetu, a uključuje dijeljenje osobnih podataka, fotografija i videozapisa djeteta od strane roditelja te *online* dijeljenje vlastitog iskustva roditeljstva (Blum-Ross i Livingstone, 2017; Brosch, 2018; Damkjaer, 2018). *Sharenting* otvara pitanje prava djece na privatnost i njihova prava na autonomiju u samostalnom kreiranju digitalnoga identiteta. S digitalnim identitetom povezan je i digitalni otisak koji podrazumijeva ukupnost tragova koje korisnici ostavljaju na internetu – bilo aktivno ili pasivno, svjesno ili nesvjesno – pretraživanjem, pisanjem poruka, objavljivanjem i dijeljenjem informacija na vlastitom profilu ili profilu drugoga korisnika društvenih medija (Medijska pismenost, 2023), a ti tragovi mogu biti dostupni široj *umreženoj* javnosti (Chang i sur., 2023). Objavljivanjem osobnih podataka o djetetu u digitalnom svijetu, dijete je izloženo riziku i potencijalnim opasnostima koje proizlaze iz gubitka kontrole nad sadržajem jednom kada je on objavljen. Unatoč potencijalnim opasnostima, roditelji sudjeluju u *sharentingu*, a istraživanja pokazuju da su ključni razlozi za to: ostvarivanje podrške drugih roditelja i sklapanje novih prijateljstava (Blum-Ross i Livingstone, 2017; Latipah i sur., 2020; Moser i sur., 2017), pronalazak savjeta o odgoju (Chalklen i Anderson, 2017), dijeljenje izazova roditeljstva i razmjena iskustava o roditeljskoj ulozi (Blum-Ross i Livingstone, 2017), postizanje osjećaja društvene prihvaćenosti (Latipah i sur., 2020), prikazivanje obitelji na željeni način (Moser i sur., 2017) te terapijski učinak (Blum-Ross i Livingstone, 2017). Kako bi se jasnije razumjela pojava *sharentinga* među roditeljima u Hrvatskoj, cilj je ovoga istraživanja, temeljenog na kvalitativnoj metodologiji, ispitati roditelje o njihovoj praksi i razlozima *online* dijeljenja osobnih podataka, fotografija i/ili videozapisa vlastite djece te izazova roditeljske uloge s drugim roditeljima. Na temelju dobivenih rezultata, cilj je rada predstaviti praksu i razloge *sharentinga* kod roditelja u Hrvatskoj.

Ključne riječi: digitalni otisak; digitalno roditeljstvo; *sharenting*

Literatura:

- Benedetto, L. i Ingrassia, M. (2021). *Digital Parenting: Raising and Protecting Children in Media World*. London: IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.92579.
- Bessant, C. (2018). Sharenting: Balancing the Conflicting Rights of Parents and Children. *Communications Law*, 23(1), 7–24. <https://nrl.northumbria.ac.uk/id/eprint/33818/>. Pristupljeno 20. 6. 2024.
- Blum-Ross, A. i Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging, and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125. doi: 10.1080/15405702.2016.1223300
- Brosch, A. (2018). Sharenting – Why do parents violate their children's privacy? *New Educational Review*, 54(4), 75–85. <https://doi.org/10.15804/ner.2018.54.4.06>
- Chang, V., Golightly, L., Xu, Q. A., Boonmee, T. i Liu, B. S. (2023). Cyber security for children: an investigation into the application of social media. *Enterprise Information Systems*, 17(11). <https://doi.org/10.1080/17517575.2023.2188122>
- Damkjaer, M. S. (2018). Sharenting = Good Parenting?: Four Parental Approaches to Sharenting on Facebook. U G. Mascheroni, C. Ponte i A. Jorge (Ur.), *Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age, Yearbook 2018* (str. 209-218). Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg.
- Latipah, E., Adi Kistoro, H. C., Hasanah, F. F. i Putranta, H. (2020). Elaborating motive and psychological impact of sharenting in millennial parents. *Universal Journal of Educational Research*, 8(10), 4807–4817. doi: 10.13189/ujer.2020.081052
- Masheroni, G., Ponte, C. i Jorge, A. (2018). Introduction. U G. Masheroni, C. Ponte i A. Jorge (Ur.), *Digital Parenting: The Challenges for Families in the Digital Age* (str. 9-19). Gothenburg: Nordicom, University of Gothenburg. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265024/FULLTEXT02.pdf>. Pristupljeno 18. 6. 2024.
- Medijska pismenost. (2024). *Otisak i sjena vašeg identiteta*. <https://www.medijskapismenost.hr/otisak-i-sjena-vaseg-digitalnog-identiteta/>. Pristupljeno 18. 6. 2024.
- Moser, C., Chen, T. i Schoenebeck S. (2017). Parents' and Children's Preferences about Parents Sharing about Children on Social Media. U G. Mark, S. Fussell, C. Lampe, M. C. Schraefel, J. P. Hourcade, C. Appert i D. Wigdor (Ur.), *CHI '17: Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (str. 5221–5225). New York: Association for Computing. <https://doi.org/10.1145/3025453.3025587>

Transformativni potencijal (dramske) pedagogije u radu s osobama starije životne dobi

Nikolina Hrga

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, hrga.nikolina@gmail.com

Sažetak:

Starenje stanovništva jedan je od ključnih demografskih i društvenih izazova današnjice. Prema izvješću Svjetske zdravstvene organizacije (2002), starenje se istodobno doživljava kao veliko postignuće i izazov, a društveni diskurs često ga prati negativnim stereotipima, povezujući starost s bolešću, neaktivnošću i ovisnošću. U takvom okruženju stariji građani nerijetko postaju društveno marginalizirani, a njihovi potencijali ostaju nedovoljno istraženi i prepoznati. Osobito se ističe nedostatak pristupa koji primijenjeno kazalište i umjetnost koriste kao alate za osnaživanje osoba starije životne dobi. Takvi bi pristupi mogli značajno doprinijeti njihovoj društvenoj uključenosti i većoj kvaliteti života. Ovaj rad temelji se na refleksivno-evaluacijskom istraživanju autoričinog rada s osobama starije životne dobi, s posebnim naglaskom na dramsko-pedagoški program „Memorabilije“. U navedenom dramsko-pedagoškom programu, koji se provodio od veljače do lipnja, sudjelovalo je 35 sudionika starije životne dobi. Istraživanje analizira kako kazališni stvaralački procesi mogu utjecati na samopouzdanje, samopoštovanje, komunikacijske vještine i osjećaj vrijednosti kod sudionika. Cilj rada je rasvijetliti dobrobiti ovakvog pristupa, ukazati na specifičnosti i izazove rada s populacijom starije životne dobi te argumentirati potrebu za profesionalnim pedagoškim djelovanjem u području umjetnosti i obrazovanja osoba treće životne dobi. Evaluacijsko istraživanje provedeno je kako bi se program unaprijedio u budućoj fazi provedbe, pri čemu se nastojalo odgovoriti na pitanja: Djeluje li program? Za koga je osobito pogodan? Kako se može poboljšati? Sudionici programa nisu bili samo pasivni primatelji, već aktivni sudionici čije su povratne informacije oblikovale istraživačke i pedagoške procese. Rezultati istraživanja ukazuju na značajan potencijal primijenjenog kazališta u povećanju kvalitete života starijih osoba te potiču na daljnji razvoj stručne literature i programa koji prepoznaju specifične potrebe i potencijale ove populacije.

Ključne riječi: aktivno starenje, starost, gerontologija, dramska pedagogija, primijenjeno kazalište

Literatura:

Freire, P. (2002). *Pedagogija obespravljenih*. Zagreb: Odraž - Održivi razvoj zajednice.

Gruić, I. (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet - Procesna drama ili drama u nastajanju*. Zagreb: Golden marketing.

Havelka, M. (2003). Skrb za starije ljude u Hrvatskoj-potreba uvođenja novih modela. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 12(1-2), 225-245.

Hrapkova, N. (2010). Studiranje kao prevencija socijalne izolacije starijih osoba. *Andragoški glasnik*, 14(1), 33-42.

Krušić, V. (Ur.). (2007). *Ne raspravljaj, igrati! Priručnik forum-kazališta*. Zagreb: Hrvatski centar za dramski odgoj – Pili-poslovi.

Krušić, V. (2006). Što sve može drama? *Dramski odgoj*, 12-13(7), 23-25. http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2009/08/Dramski-odgoj-4_2006.pdf

Lukić, D. (2011). *Kazalište u svom okruženju*. Zagreb: Leykam International.

Lukić, D. (2016). *Uvod u Primijenjeno kazalište. Čije je kazalište?* Zagreb: Leykam international - Akademija dramske umjetnosti.

O'Toole, J. (1992). *The Process of Drama - Negotiating Art and Meaning*. London: Routledge.

Pavličić, P. (2019.) *Pohvala starosti*. Zagreb: Mozaik knjiga.

Schonmann, S. (Ur.). (2011). *Key Concepts in Theatre/Drama Education*. Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers.

Spajić-Vrkaš, V., Vrban, I. i Rusac, S. (2013). *Prava osoba starije životne dobi u gradu Zagrebu: pilot-istraživanje*. Zagreb: Zaklada „Zajednički put“.

Povezanost komunikacije s odgojno-obrazovnim procesom i uloga ravnatelja u stvaranju suvremenog dječjeg vrtića

Marinela Kermeci, mag.praesc.educ

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Republika Hrvatska, kermecimarinel@gmail.com

Sažetak

Komunikacija je ključni aspekt svakog odnosa, pa tako i onog unutar kolektiva. Kako bi svi djelatnici koji sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu unutar dječjeg vrtića djelovali u najboljem interesu djece, neophodno je da komunikacija među njima bude konstruktivna i kvalitetna. Ravnatelj, kao važan dio sustava, ima neizmjeran utjecaj na kvalitetu komunikacije te svojim djelovanjem stvara suvremenu predškolsku ustanovu čija kvaliteta može varirati ovisno o njegovom pristupu. Naravno, na rad dječjeg vrtića utječu i brojni okolinski činitelji, uključujući osnivače, odnosno lokalnu upravu i Ministarstvo obrazovanja, koji svojim smjernicama i zakonima utječu na odluke koje ravnatelj donosi. Doprinos ravnatelja kao čelnika ustanove od velike je važnosti jer kao stručni i poslovni voditelj ima veliku odgovornost u stvaranju identiteta dječjeg vrtića. Riječ je o kompleksnom sustavu u kojem treba znati pronaći ravnotežu između odgojitelja, stručnog tima i ostalih zaposlenika te roditelja i „vanjskih” ustanova čije norme treba poštovati. Brojni čimbenici utječu na stvaranje kvalitetnog i suvremenog dječjeg vrtića. Oni su međusobno povezani i utječu jedni na druge te nastaju kao rezultat interakcija svih sudionika. U ovom istraživanju sudjelovala je prigodna skupina ispitanika koja se sastojala od 548 odgojitelja i 53 ravnatelja iz redovitih dječjih vrtića u Republici Hrvatskoj. Glavni cilj bio je ispitati mišljenja odgojitelja o komunikaciji unutar dječjeg vrtića te istražiti povezanost te komunikacije s kvalitetom odgojno-obrazovnog rada. Nadalje, nastojala se utvrditi uloga ravnatelja u stvaranju dječjeg vrtića koji slijedi suvremene pedagoške paradigme i svoju praksu gradi na humanističko-razvojnom kurikulumu. Za potrebe istraživanja korišteni su upitnici „Upitnik o zadovoljstvu internom komunikacijom” (Tkalac Verčić, Pološki Vokić i Sinčić Ćorić, 2009) i „Upitnik o ulozi ravnatelja u stvaranju imidža škole” (Stanić Perkušić, 2017). Rezultati istraživanja prikazuju na koji način komunikacija unutar dječjeg vrtića oblikuje njegovu praksu te kako ravnatelj može svojim djelovanjem pridonijeti razvoju suvremenog dječjeg vrtića.

Ključne riječi: interakcija; kolektiv; odgojitelji; okolinski činitelji; pedagoške paradigme

Literatura:

Stanić, I. (2017). *Uloga ravnatelja u stvaranju imidža osnovne škole na primjeru Republike Hrvatske i Republike Makedonije* (Doktorska disertacija). Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Tkalac Verčić, A., Pološki Vokić, N. i Sinčić Ćorić, D. (2009). Razvoj mjernog instrumenta za procjenu zadovoljstva internom komunikacijom. *Društvena istraživanja*, 18(1-2), 99-100.

Tomić, Z. i Jugo, D. (2021). *Temelji međuljudske komunikacije*. Zagreb: Synopsis.

Profesionalni stres nastavnika u glazbenim školama

Zrinka Liščić^a, Ana Maria Marinac^b

^a Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, z.liscic@gmail.com

^b Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, marinac.anamaria98@gmail.com

Sažetak

Profesionalni stres u odgojno-obrazovnom sustavu sve je prisutniji, kako u nastavničkoj praksi, tako i u znanstvenoj literaturi. Međutim, o profesionalnom stresu nastavnika u glazbenim školama govori se vrlo rijetko. Iz toga razloga provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja uzroka stresa među nastavnicima u glazbenim školama te, na temelju dobivenih rezultata, pronalaženja mogućnosti za prevenciju izloženosti stresu. Rad predstavlja kvalitativnu studiju o profesionalnom stresu nastavnika u osnovnim i srednjim glazbenim školama, provedenu metodom polustrukturiranog intervjua. U istraživanju je sudjelovalo osam nastavnika, a cilj je bio prikazati njihova iskustva sa stresnim situacijama na radnom mjestu, strategije koje koriste za prevenciju stresa te utvrditi što bi im dodatno pomoglo u učinkovitijem nošenju s profesionalnim stresom. Analizom prikupljenih podataka iz osobnih iskustava sudionika, utvrđeni su glavni izvori stresa među nastavnicima. Među njima se ističu visoka očekivanja učenika i roditelja, nedostatak kurikulumu, pritisak na ostvarenje akademskog uspjeha učenika, ovisnost o broju učenika koji nastavljaju školovanje u glazbenoj školi te administrativne obveze. Ovaj rad doprinosi razumijevanju specifičnih izazova s kojima se suočavaju nastavnici u glazbenim školama te naglašava važnost sustavne podrške u smanjenju profesionalnog stresa. Jedan od glavnih ciljeva rada jest prikazati specifičnosti nastavničkog rada u glazbenim školama, posebno u kontekstu stresa i sagorijevanja. Rezultati istraživanja predstavljaju važan doprinos glazbenopedagoškoj literaturi, omogućuju dublji uvid u prednosti i nedostatke funkcioniranja glazbenih škola kao institucija kojima je u svim segmentima potrebna podrška odgojno-obrazovnog sustava te pružaju primjere dobre prakse kako bi se smanjila izloženost nastavnika stresu.

Ključne riječi: glazbena škola; institucionalna podrška; nastavnici; profesionalni stres; strategije prevencije

Etički aspekti istraživanja na društvenim mrežama

Klara Lovrečki

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, klovreck@m.ffzg.unizg.hr

Sažetak

U (post)digitalnoj eri društvene mreže postale su neizostavnim dijelom društvenoga života mnogih ljudi, što ih čini nepresušnim izvorom istraživačkih podataka. Sukladno tome, istraživanja provedena na društvenim mrežama dobivaju sve veći značaj u području društvenih znanosti i pedagogije. Prednost ovakvih istraživanja u odnosu na tradicionalne *offline* metode ogleda se u tome što istraživač ima pristup prirodnoj komunikaciji, neometanoj njegovom prisutnošću, te u olakšanome pristupu sudionicima koji možda ne bi bili dostupni ili voljni sudjelovati u tradicionalnome *offline* istraživanju. Međutim, uz navedene prednosti te olakšan pristup vrijednim istraživačkim podacima, javljaju se i specifična etička pitanja i dileme koje nisu bile prisutne u tradicionalnim istraživačkim metodologijama. Etička pitanja u pedagoškim istraživanjima jedan su od temeljnih elemenata za razmatranje pri planiranju i provođenju istraživanja usmjerenih na zaštitu prava sudionika. Iz toga razloga etičke smjernice za *offline* istraživanja već su vrlo detaljno razrađene u znanstvenoj literaturi, dok su se specifične smjernice za *online* okruženje počele ozbiljnije konceptualizirati posljednjih desetak godina. Ovo izlaganje otvara neka od pitanja s kojima se istraživači susreću pri provedbi *online* istraživanja, a koja se problematiziraju u suvremenoj metodološkoj literaturi. Prijepori o etičkim aspektima pri provedbi ovakvoga tipa istraživanja obradit će se predstavljanjem triju najčešćih područja tenzija: relevantnost koncepta *ljudskih sudionika* u okviru procjene etičnosti *online* istraživanja, odnos (očekivanja) privatnosti i javnosti na internetu te priroda podataka prikupljenih na društvenim mrežama (tekstualni podaci vs. osobe). U zaključnome će se dijelu izlaganja predstaviti trenutno dostupne smjernice i resursi za etično postupanje pri provedbi *online* istraživanja (v. AOIR 2002; 2012, Franzke i sur., 2020; Ajduković i Keresteš, 2020 i sl.). Također će se ocrtati važni koncepti poput etičkog pluralizma, *phronēsis* kao oblika promišljanja o etičnosti te pristupa „živućih dokumenata“ (v. Ess, 2020) pri suočavanju s etičkim izazovima u *online* okruženju. Jedno od temeljnih obilježja *online* okruženja jest stalna promjena i tehnološki napredak, što zahtijeva prilagodljivost istraživača i konstantno promišljanje o etičkim aspektima *online* istraživanja.

Ključne riječi: digitalna istraživanja; društvene mreže; etika istraživanja

Literatura:

Ajduković, M. i Keresteš, G. (Ur.). (2020). *Etički kodeks istraživanja s djecom* (Drugo revidirano izdanje). Nacionalno etičko povjerenstvo za istraživanje s djecom.

Association of Internet Researchers [AOIR]. (2002). *Ethical decision-making and internet research: Recommendations from the AoIR ethics working committee*. Preuzeto s: <http://aoir.org/reports/ethics.pdf>

Association of Internet Researchers [AOIR]. (2012). *Ethical decision-making and internet research. Recommendations from the AoIR ethics working committee (Version 2.0)*. Preuzeto s: <http://aoir.org/reports/ethics2.pdf>

Ess, C. M. (2020). Internet Research Ethics and Social Media. U R. Iphofen (Ur.), *Handbook of Research Ethics and Scientific Integrity* (str. 283–303). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-16759-2_12

franzke, a.s., Bechmann, A., Zimmer, M., Ess, C. i the Association of Internet Researchers. (2020). *Internet Research: Ethical Guidelines 3.0*. Preuzeto s: <https://aoir.org/reports/ethics3.pdf>

Stevens, G., O'Donnell, V. L. i Williams, L. (2015). Public domain or private data? Developing an ethical approach to socialmedia research in an inter-disciplinary project. *Educational Research and Evaluation*, 21(2), 154–167. <https://doi.org/10.1080/13803611.2015.1024010>

Zhao, Y. (2024). TikTok and Researcher Positionality: Considering the Methodological and Ethical Implications of an Experimental Digital Ethnography. *International Journal of Qualitative Methods*, 23, 16094069231221374. <https://doi.org/10.1177/16094069231221374>

Preduvjeti uspješnog ostvarenja nastave na orguljama

Božidar Ljubenko

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Republika Hrvatska,
bozidar.ljubenko9@gmail.com*

Sažetak

Orgulje su važan povijesni instrument koji se pojavljuje mnogo prije svojih srodnika poput čembala, klavikorda i klavira. Republika Hrvatska obiluje suvremenim, ali i unikatnim povijesnim orguljama, te se po broju tih instrumenata može usporediti s mnogo većim državama. Zbog njihove posebnosti – sviranja rukama i nogama – orgulje iziskuju poseban pristup u podučavanju, što otvara raznovrsne rasprave o različitim metodama, postupcima i razmišljanjima o orguljskoj nastavi. U skladu s tim, cilj ovoga rada je kroz literarno-empirijsko istraživanje odrediti ključne preduvjete za kvalitetno i uspješno podučavanje orgulja te utvrditi optimalno vrijeme za početak nastave na ovom instrumentu. Istraživanje pruža uvid u stavove nastavnika orgulja zaposlenih u glazbenim školama u Republici Hrvatskoj te analizira kako glazbeni pedagozi u znanstvenim publikacijama promišljaju o ovoj temi i problematici. Na temelju istražene literature i provedenog empirijskog istraživanja, možemo zaključiti da je prethodno znanje sviranja klavira od presudne važnosti za lakše i uspješnije usvajanje orguljske tehnike i vještine te je stoga srednjoškolsko razdoblje najproduktivnije za učenje orgulja. Iako povijest bilježi slučajeve kada su nadarenost, okolnosti i ustrajnost omogućili uspjeh i bez klavirskog (pred)znanja, ono neosporno poboljšava razinu kvalitete nastave na orguljama. Dodatno, učenikovo klavirsko (pred)znanje doprinijet će uspješnijoj izgradnji reproduktivnih znanja i umijeća potrebnih za ovladavanje tim kompleksnim instrumentom u srednjoškolskoj nastavi orgulja. Stoga, definiranje pozitivnih preduvjeta pruža značajan doprinos razjašnjenju problematike orguljske nastave te određivanju razvoja orguljske pedagogije, što je upravo i njezina specifičnost.

Ključne riječi: glazbena škola; klavir; metodika; orgulje; pedagogija

Literatura:

- Anderson, R. (1978). Gradus ad parnasum: Reflections on organ teaching. *The AGO and RCCO magazine*, 12(11), 54-55.
- Bransford, M. V. (1975). A Teaching and Learning Guide for Organ Instruction. SAD: Walden University.
- Carpenter, L. (1959). Youth and the organ. *American Guild of Organists Quarterly*, 4(3), 95-99.
- Dickinson, C. (1922). *The technique and art of organ playing*. New York: The H.W. Gray Co.
- Drake, J. M. (2006). The Alexander Technique and organ playing: Freedom, ease, openness, and non-doing. *The American organist*, 40, 1-103.
- Duke, R.A., Simmons, A.L. i Cash, C.D. (2009). It's not how much, it's how: Characteristics of practice behaviour and retention of performance skills. *Journal of Research in Music*, 56(2), 67-74. <https://doi.org/10.1177/0022429408328851>
- Ghering, P. (2000). The new organists learning to play the organ a voyage of discovery. *The American organists*, 34(1), 56-62.
- Gleason, H. (1996). *Method of organ playing*. NJ: Prentice Hall.
- Hallam, S. (2001). The Development of Expertise in Young Musicians: Strategy Use, Knowledge Acquisition and Individual Diversity. *Music Education Research*, 3(2), 7-23. <https://doi.org/10.1080/14613800020029914>
- Hilty, E. J. (1970). Principles of organ playing: Basic techniques. *Official Journal of the Music Teachers National Association*, 20(2), 20-22.
- Jerold, B. A., Manchesano, P. R. i Owen, B. (2005). *Playing the organ before the 20th century*. The American Guild of Organists.
- Jorgensen, H. (2008). Instrumental practice: Quality and quantity. *Finnish Journal of Music Education*, 45(2), 97-126.
- Kjaer, M. (1951). Organ teaching materials. *American music teacher*, 1(1), 8-9.
- Lenz, S. A. (2005). Marygrove Collage presents a demo info program and an organ pedagogy Conference. *The American organist*, 39(9), 38-39.
- Mueller, M. (1990). The new organist: Thoughts on teaching beginning organ students. *The American organist*, 33(9), 40.
- Newton, M. (2013). Youth and the organ: Challenges and strategies for working with upper elementary and middle school-aged organists. *The American organist*, 47(11), 72-75.
- Stainer, J. (2003). *Complete Organ Method*. (F. Flaxington Harker, Ur.). New York: Mineola
- Robb, L. W. (2005). Teaching young people to play the organ. *The American organist*, 39(2), 95.

Opiši svoj ponedjeljak: Iskustva s kolegija Analiza diskursa i narativa u obrazovanju

Bojana Milosavljević^a, Tamara Injac^b, Majda Richer^c

^a Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, milosavljevicbojana8@gmail.com

^b Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, tamara.inj@gmail.com

^c Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, majda.richer@gmail.com

Sažetak

Ovaj rad predstavlja iskustvo tri doktorandice tijekom pohađanja kolegija Analiza diskursa i narativa u obrazovanju u sklopu dokorskog programa pedagogije i andragogije. Analiza diskursa, kao metodološki pristup, temelji se na epistemološkim pretpostavkama poststrukturalizma, postmodernizma i poststrukturalističkog feminizma, stoga je fokus ovoga kolegija bio na metodama dekonstrukcije narativa i mehanizmima otkrivanja skrivenih struktura moći u društvu oblikovanih jezikom. Diskurs se može definirati kao način na koji jezik kreira društvenu stvarnost (Bruner, 2001) ili kao praksa koja obrazuje objekte o kojima govori (Foucault, 1998), dok narativ predstavlja strukturu kroz koju se priče pričaju i percipiraju (Murray, 2003; Palvović, Džinović i Milošević, 2006).

Kvalitativna istraživanja u obrazovanju, uključujući analizu diskursa i narativa kao metodološke pristupe, omogućuju istraživanje složenih društvenih fenomena (Vilg, 2016). Prema Foucaultu, diskursi su sačinjeni od znakova, ali istovremeno čine "više" od označavanja stvari, stoga ih nije moguće svesti na jezik i govor te je potrebno omogućiti opisivanje tog "više" (Foucault, 1998). Analiza diskursa pruža uvid u načine na koje se odnosi moći manifestiraju u jeziku, kao i u ulogu koju diskurzivne prakse mogu igrati u legitimiranju određenih društvenih normi i iniciranju promjena.

Središnji dio rada prikaz je zadatka "Opiši svoj ponedjeljak," kroz koji smo primjenom različitih žanrova analizirale diskurse i narative. Tijekom ovog zadatka istražile smo različite načine interpretacije teksta te kako različite diskurzivne prakse oblikuju percepciju svakodnevnih događaja. Novinski žanr omogućio je objektivn i faktografski prikaz događaja, znanstveni žanr otvorio je prostor za analitičko i teorijsko promišljanje, dok je misterij u stilu *Cluedo*-a unio element neizvjesnosti, otkrivajući kako različiti stilovi pisanja mogu izazvati različite emotivne i kognitivne reakcije kod čitatelja. Kako naglašava Fairclough, analiza diskursa može obuhvaćati različite "semiotičke modalitete", od kojih je jezik samo jedan (Fairclough, 2013), stoga smo se pri analizi osvrnule i na vizualne prikaze.

Ovim radom želimo istaknuti važnost kvalitativnih metodoloških pristupa u obrazovnim znanostima. Analiza diskursa i analiza narativa osvjetljavaju složene interakcije između jezika, moći i društva te omogućuju njihovo dublje razumijevanje. Diskurzivna analiza ne služi samo kao metodološki alat, već i kao sredstvo za promišljanje i preoblikovanje obrazovnih okvira i praksi. S obzirom na navedeno, naglašavamo važnost uključivanja ovakvih kolegija u studentske programe obrazovnih znanosti, jer pružaju mladim istraživačima priliku za eksperimentiranje s različitim metodama te profesionalni razvoj kroz otvaranje novih perspektiva i pristupa istraživačkom radu.

Ključne riječi: visokoškolska nastava; kvalitativna metodologija; analiza diskursa; analiza narativa; žanrovi.

Literatura:

Bruner, Dž. (2000). *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.

Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis. U M. Handford i J. P. Gee (Ur.), *Routledge handbook of discourse analysis* (str. 9 - 20). Routledge.

Foucault, M. (1998). *Arheologija znanja*. Beograd: Plato.

Murray, M. (2003). Narrative psychology and narrative analysis. U P. M. Camic, J. E. Rhodes i L. Yardley (Ur.), *Qualitative research in psychology: Expanding perspectives in methodology and design* (str. 95–112). American Psychological Association.

Pavlović, J., Džinović, V. i Milošević, N. (2006). Teorijske pretpostavke diskurzivnih i narativnih pristupa u psihologiji. *Psihologija*, 39(4), 365-381.

Vilig, K. (2016). *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.

Važnost ranog obrazovanja djece za osjetljivost prema osobama s demencijom

Filip Petković

Centar za pružanje usluga u zajednici 'JA kao i TI', Osijek, Republika Hrvatska, filip.petkovic4444@gmail.com

Sažetak

Demencija je skupina progresivnih neurodegenerativnih bolesti mozga i središnjeg živčanog sustava, odnosno stanica moždane kore i okolnih struktura, a karakterizirana je gubitkom pamćenja, sposobnosti rasuđivanja i promjenama osobnosti. Zbog svoje složenosti i trenutnog nedostatka dovoljno učinkovite metode liječenja, demencija danas predstavlja jedan od glavnih javnozdravstvenih problema te vodećih uzroka invalidnosti i ovisnosti o tuđoj pomoći među starijim osobama u svijetu (Lukinović-Škudar i sur., 2022). Glavna teorijska polazišta ovoga rada temelje se na znanstvenim spoznajama prema kojima preko 75% osoba s demencijom doživljava stigmatu, što pridonosi njihovoj društvenoj izolaciji te kašnjenju u postavljanju dijagnoze i traženju pomoći (Ebert i sur., 2020). Cilj rada je, na temelju navedenih činjenica, ukazati na sve veću i hitniju potrebu za poboljšanjem svijesti i pismenosti o demenciji u cijelom društvu, s naglaskom na nužnost početka edukacije već u ranom obrazovanju te nastavka u okviru cjeloživotnoga obrazovanja. Rano obrazovanje djece za osjetljivost prema osobama s demencijom, koje provode odgojitelji i učitelji od ranoga djetinjstva, posebno je važno za učinkovito poboljšanje stavova učenika prema osobama s demencijom. Pri tome je ključno koristiti metode koje su zanimljive i prihvatljive učenicima i nastavnicima (Ritchie i sur., 2023). Metodologija rada temelji se na analizi relevantne literature, prema kojoj kvalitativna izvješća različitih programa u odgojno-obrazovnom procesu pokazuju da su takvi programi prihvatljivi i privlačni učenicima i nastavnicima. Ona također potvrđuju poboljšanje empatije kod učenika i njihovih namjera ponašanja prema osobama s demencijom (Sikes i Hall, 2018). Rezultati pregleda i analize literature dodatno ukazuju na to da stereotipna uvjerenja dosežu vrhunac fleksibilnosti u dobi od 10 do 14 godina, pri čemu adolescenti pokazuju značajno veću osjetljivost na obrazovanje protiv spomenute društvene stigme u odnosu na odrasle (Burns i sur., 2020). Trenutne procjene pokazuju da trećina mladih osoba poznaje nekoga tko boluje od demencije, a u svijetu je danas registrirano ukupno 47,5 milijuna oboljelih. Prema prognozama Svjetske zdravstvene organizacije, uz zadržavanje trenutno niske razine educiranosti i svijesti o ovoj dijagnozi te izostanak napretka u znanju o uzrocima, prevenciji i liječenju demencije, do 2050. godine broj oboljelih mogao bi narasti na oko 131,5 milijuna, što je gotovo trostruko više nego danas (Foy i sur., 2023). Navedene spoznaje ukazuju na činjenicu da će sve više mladih ljudi u svojoj okolini, odnosno bližoj ili široj društvenoj zajednici, funkcionirati ili boraviti s osobama oboljelima od demencije (Chirico i sur., 2021). Upravo zbog toga ističe se važnost kvalitetnog i sustavnog ranog obrazovanja djece za osjetljivost prema osobama s demencijom.

Ključne riječi: demencija; djeca; osjetljivost; rano obrazovanje

Izazovi fenomenološkog pristupa u istraživanju iskustva odgajatelja u učeničkim domovima

Filip Polegubić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, filip.polegubic@gmail.com

Sažetak

Svrha ovoga rada je istražiti i opisati elemente kvalitativne metodološke paradigme istraživanja i fenomenološke strategije u procesu istraživanja i proučavanja iskustva odgajatelja u učeničkim domovima te fenomena neposrednog odgojno-obrazovnog rada s učenicima srednjoškolskog uzrasta u učeničkim domovima. Cilj je definirati i objasniti perspektive, potencijale i izazove metodoloških određenja kvalitativnog pristupa i fenomenologije u proučavanju iskustva odgajatelja u učeničkim domovima. Unutar kvalitativnog pristupa, sudionici istraživanja tretiraju se kao proaktivna bića čija svakodnevna iskustva, doživljaje, stavove i značenja njihovih aktivnosti istraživači nastoje razumjeti i interpretirati u povijesno-socijalnom kontekstu (Halmi i Crnoja, 2003; Ševkušić, 2008). Položaj fenomenologije unutar kvalitativno-metodološke znanstvene paradigme različito se definira. Dok je neki autori smatraju znanstvenom paradigmatom kvalitativne metodologije, drugi je svrstavaju u kvalitativnu metodološku strategiju. Sedamdesetih godina 20. stoljeća nastala je tzv. *fenomenološka pedagogija*, čiji su zagovornici Langeveld, Loch, Lippitz i Mayer-Drawe (Dubovicki i Budić, 2019). Njezino temeljno polazište jest da se odgoj djece ne može učiti iz knjiga, već zahtijeva neposredno prisustvo među djecom, promatranje problema koji proizlaze iz njihove interakcije s drugima te nastojanje da se ti problemi riješe uz pomoć teorijskog znanja (Dubovicki i Budić, 2019). Upravo zato, ovaj rad smješta se u kontekst razvoja fenomenološke pedagogije, čime se njegov značaj proširuje i na aplikativni doprinos. Stoga je za metodološku kvalitativnu strategiju ovog istraživanja odabrana fenomenologija, koja usmjerava istraživački fokus na jedinstvena i neponovljiva iskustva pojedinca. Ona ih stavlja u hijerarhijski odnos u kojem je svako iskustvo autentično i vrijedno kako za osobu koja ga doživljava, tako i za razumijevanje istraživačkog fenomena (Škrbić Alempijević, Potkonjak i Rubić, 2016). Posebna pozornost u radu posvećena je *interpretativnoj fenomenološkoj analizi (IPA)*, suvremenoj kvalitativno-metodološkoj metodi čiji se razvoj pripisuje Jonathanu Smithu, zdravstvenom psihologu iz Ujedinjenog Kraljevstva. IPA je utemeljena na fenomenologiji, hermeneutici i idiografiji, a cilj joj je pružiti detaljan uvid u proživljeno iskustvo osobe (Pietkiewicz i Smith, 2012; Smith i Osborn, 2014; Miller, Chan i Farmer, 2018). IPA počiva na indukciji koja započinje podacima i slučajevima, a završava u teorijskom okviru. Analizom i interpretacijom transkripata nastoji se identificirati i hijerarhijski strukturirati individualne i zajedničke teme među sudionicima, pri čemu se nadređene teme objašnjavaju pomoću podređenih (Robinson i Smith, 2010; Buljevac i Leutar, 2017). S indukcijom povezana je i idiografija. Uspoređujući fenomenološke pristupe, Miller, Chan i Farmer (2018) ističu da se tradicionalna fenomenološka istraživanja fokusiraju na pitanje *što*, dok se interpretativna fenomenološka analiza usredotočuje na pitanje *kako*. IPA omogućuje da se „zaviri“ dublje u nečije iskustvo i otkrije ono što je ostalo skriveno. Stoga istraživač ima veliku ulogu i odgovornost da uz pomoć svojih vještina dopre do takvih iskustava (Fieldesend, 2018). Fenomenološki proces uključuje istraživača koji je potpuno uključen, zainteresiran i otvoren za ono što se može pojaviti u neposrednom istraživanju (Finaly, 2008). Ovim radom nastoji se istaknuti snažan istraživački doprinos kvalitativne metodologije u društvenim istraživanjima, osobito u kontekstu razumijevanja fenomena i aplikativnih doprinosa istraživačkih spoznaja.

Ključne riječi: Kvalitativna metodološka paradigma, fenomenologija, interpretativna fenomenološka analiza, odgajatelji učeničkih domova, učenički dom

Literatura:

- Buljevac, M. i Leutar, Z. (2017). „Nekad su mi znali reći da nisam bolja od svog sina” - stigma obitelji temeljem intelektualnih teškoća člana obitelji. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 53(2), 17-31. <https://doi.org/10.31299/hrri.53.2.2>
- Dubovicki, S. i Budić, M. (2019). Sadašnji i budući izazovi odgoja u obrazovanju. *Jahr*, 10(2), 0-0. <https://doi.org/10.21860/j.10.2.8>
- Fieldesend, M. (2018). *Facing and dealing with the challenge of involuntary childlessness: An interpretative phenomenological analysis*. Birbeck: University of London. <https://core.ac.uk/download/pdf/200765493.pdf>
- Finlay, L. (2008). A Dance Between the Reduction and Reflexivity: Explicating the “Phenomenological Psychological Attitude.” *Journal of Phenomenological Psychology*, 39(1), 1–32. doi:10.1163/156916208x311601
- Halmi, A. i Crnoja, J. (2003). Kvalitativna istraživanja u društvenim znanostima i humanoj ekologiji. *Socijalna ekologija*, 12(3-4), 195-210. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/47897>
- Miller, R. M., Chan, C. D. i Farmer, L. B. (2018). Interpretative phenomenological analysis: A contemporary qualitative approach. *Counselor Education and Supervision*, 57(4), 240-254. <https://doi.org/10.1002/ceas.12114>
- Pietkiewicz, I. i Smith, J.A. (2012) Praktyczny przewodnik interpretacyjnej analizy fenomenologicznej w badaniach jakościowych w psychologii. *Czasopismo Psychologiczne*, 18(2), 361-369. Preuzeto s: <https://www.researchgate.net/publication/235917993>
- Smith J.A. i Osborn M. (2014). Interpretative phenomenological analysis as a useful methodology for research on the lived experience of pain. *British Journal of Pain*, 9(1), 65-83. 10.1177/2049463714541642
- Ševkušić, S. (2008). *Dometi i ograničenja kvalitativnih istraživanja u pedagogiji* (Doktorska disertacija). Novi Sad: Filozofski Fakultet Univerziteta u Novom Sadu
- Škrbić Alempijević, N., Potkonjak, S. i Rubić T. (2016). *Misliti etnografski. Kvalitativni pristupi i metode u etnologiji i kulturnoj antropologiji*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju i Hrvatsko etnološko društvo

Knjige, haljine, formalni stil i žene... Kvantitativna analiza konstrukta izgleda učitelja na crtežima studenata Učiteljskog studija

Lucija Tomac

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Republika Hrvatska, lucija.tomac@ufri.uniri.hr

Sažetak

Jedan od izazova s kojima se susreću učitelji razredne i predmetne nastave jest feminizacija učiteljske profesije i prisutni stereotipi o izgledu učitelja. Prema društveno konstruiranoj ideji, učiteljska se profesija često smatra prikladnijom za osobe ženskog roda zbog tradicionalnih društvenih uloga koje žene vide kao prirodne odgajateljice. Također, smatralo se da žene trebaju obavljati fizički manje zahtjevne poslove te poslove koji im omogućavaju lakšu organizaciju majčinske uloge. Na temelju ovih pretpostavki, postavlja se pitanje kako budući učitelji i učiteljice percipiraju učiteljsku profesiju. Sukladno navedenome, cilj ovoga rada jest prikazati rezultate istraživanja „Nacrtaj učitelja/učiteljicu“, s posebnim naglaskom na kategoriju prikaza figure učitelja.

Istraživanje je provedeno primjenom prilagođenog instrumenta „Draw-a-Teacher“, kojeg su razvili Sinclair i suradnici (2013). U istraživanju provedenom sredinom travnja 2024. godine sudjelovali su studenti od prve do četvrte godine Integriranog učiteljskog studija na Učiteljskom fakultetu u Sveučilišta u Rijeci (N = 94). Ispitanici su dobili uputu „Draw a teacher teaching“ te su potom imali 15 minuta za izvršavanje zadatka. Uputa je dana na engleskom jeziku bez dodatnih pojašnjenja kako bi se izbjegla sugestivnost do koje je mogla dovesti uputa na hrvatskom jeziku zbog karakteristika toga jezika.

Cilj ovoga rada bio je utvrditi učestalost zastupljenosti 6 tradicionalnih karakteristika učitelja na crtežima studenata, razlike u zastupljenosti pojedinih karakteristika ovisno o dobi studenata i godini studija te razlike u ukupnim rezultatima u navedenoj kategoriji.

Jednosmjernom analizom varijance utvrđeno je da postoje statistički značajne razlike u ukupnoj procjeni izgleda učitelja ovisno o godini studija i dobi ispitanika. Također, utvrđeno je da postoji negativna povezanost između godina studija i procjena na varijabli izgled učitelja, gdje su studenti viših godina studija rjeđe na svojim crtežima prikazivali tradicionalne karakteristike učitelja. Hi-kvadrat testom utvrđene su razlike među kategorijama ispitanika prema godini studija u sljedećim kategorijama: fizički izgled učitelja, simbol znanja i simbola autoriteta. Pri tome su studenti nižih godina studija češće prikazivali tradicionalniji fizički izgled učitelja, simbole autoriteta i znanja u odnosu na studente viših godina studija.

Ključne riječi: Nacrtaj učitelja/učiteljicu; izgled učitelja; kvantitativna analiza crteža; učiteljska profesija

Literatura:

Demirkol, M. (2022). Stereotypes about the teaching profession. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 9 (Special Issue), 998-1011. <https://doi.org/10.52380/ijpes.2022.9.4.963>

Akhmetova, G., Mynbayeva, A. i Mukasheva, A. (2015). Stereotypes in the Professional Activity of Teachers. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 171, 771-775. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.190>.

Jukić, R. (2013). „Ženska pedagogija” i feminizacija nastavničke struke kao čimbenici skrivenog kurikula. *Školski vjesnik*, 62(4), 541-558.

Ateş, Ö, Ateş, A.M. i Aladağ, Y. (2021). Perceptions of students and teachers participating in a science festival regarding science and scientists. *Research in Science & Technological Education*, 39(1), 109-130, <https://doi.org/10.1080/02635143.2020.1740666>

Sinclair, B. B., Szabo, S., Redmons-Sanogo, A. i Sennete, J. D. (2013). Investigating Perceptions of Teachers and Teaching Using the Draw-a-Teacher Checklist. *Issues in Teacher Education*, 22(1), 105-121.

Socio-pedagoške karakteristike žrtava vršnjačkog nasilja

Marija Tomić

Univerzitet u Banjoj Luci, Filozofski fakultet, Bosna i Hercegovina, marija.tomic93@hotmail.com

Sažetak

Ovaj rad analizira žrtve vršnjačkog nasilja kroz prizmu njihovih socio-pedagoških karakteristika. Iako je nasilje sve češće predmet pedagoških istraživanja, uzročnici tog problema još uvijek nisu u potpunosti istraženi niti su profili djece žrtava dostatno analizirani. Fokus istraživanja usmjeren je na učenike VI.-IX. razreda osnovne škole na kojima je provedeno istraživanje. U borbi protiv navedenoga problema važno je razviti mehanizme koje mogu koristiti odgojno-obrazovne institucije, ali i šira društvena zajednica. Nasilje obuhvaća širok spektar ponašanja, od nanošenja tjelesnih ozljeda do verbalnih uvreda, uznemiravanja i drugih radnji koje izazivaju strah kod žrtava. Cilj istraživanja bio je utvrditi postoji li povezanost između socio-pedagoških obilježja žrtava (spol, razred, školski uspjeh, obrazovanje roditelja i financijski status) i njihove pozicije u vršnjačkoj grupi. Podaci su prikupljeni pomoću anketnog upitnika kreiranog za potrebe istraživanja, a koji je sadržavao pitanja o socio-pedagoškim karakteristikama te osobne iskaze ispitanika o doživljenom nasilju. Rezultati pokazuju da spol učenika ne igra značajnu ulogu u statusu žrtve, kao ni dob (razred) učenika. Ipak, dječaci su nešto češće žrtve nasilja, iako razlika nije statistički značajna. Kada je riječ o financijskom statusu, djeca nižeg financijskog statusa češće su žrtve nasilja, iako razlika nije statistički značajna. Obrazovanja roditelja pokazalo se kao važan čimbenik – djeca čiji roditelji imaju viši obrazovni status rjeđe su žrtve nasilja, a ta razlika je statistički značajna. Niska razina obrazovanja roditelja značajan je čimbenik koji utječe na sociometrijski status učenika u vršnjačkoj grupi. Dokazano je da djeca koja dolaze iz obitelji čiji roditelji imaju osnovnu ili srednju stručnu spremu češće postaju žrtve nasilja u usporedbi s djecom čiji roditelji imaju visoko obrazovanje. Rezultati ovog istraživanja mogu biti od velike koristi za buduće usmjeravanje odgojno-obrazovne prakse te postavljanje novih standarda u budućim pedagoškim istraživanjima. Istraživanje također otvara prostor za ispitivanje uzročnika identificiranih povezanosti, ali i uvođenje promjena u odgojno-obrazovnu praksu.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje; financijski status; spol; obrazovanje roditelja; školski uspjeh

Literatura:

Ajduković, M. i Pečnik, N. (1993). *Nenasilno rješavanje sukoba*. Zagreb: Alinea.

Bilić, V., Buljan Flander, G. i Hrpka, H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Bilić, V. (1999). Agresivnost u suvremenoj školskoj svakidašnjici. U H. Vrgoč (Ur.), *Agresivnost (nasilje) u školi* (str. 43-53). Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.

Buljan Flander, G., Karlović, A. i Ćosić, I. (2004). Izloženost djece zlostavljanju putem interneta. *Medix*, 10(2), 159-161.

Craig, W.M. (1998). The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Personality and Individual Differences*, 24, 123-130.

Profaca, B., Puhovski, S. i Luca Mrđen, J. (2006). Neke karakteristike pasivnih i provokativnih žrtava nasilja među djecom u školi. *Društvena istraživanja*, 3(15), 575-590.

Reić Ercegovac, I. (2016). Doživljeno vršnjačko nasilje: relacije s dobi, spolom, razrednim ozračjem i školskim uspjehom. *Školski vjesnik*, 65(2), 251-271. <https://hrcak.srce.hr/177992>

Sesar, K., Šimić, N. i Barišić, M. (2011). Uloge u vršnjačkom nasilju i Eysenckove dimenzije ličnosti kod osnovnoškolske djece. *Pedijatrija danas*, 7(1), 26-36.

Izazovi na putu ka doktoratu: Pregled istraživanja

Jovana Turudić^a, Gorana Vojčić^b, Tamara Dragojević^c

^a Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, jovana.turudic@ff.uns.ac.rs

^b Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, goranavojcic10@gmail.com

^c Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, tamara.dragojevic@ff.uns.ac.rs

Sažetak

Rezultati istraživanja provedenih u Europi i svijetu dosljedno pokazuju da se studenti doktorskih studija suočavaju s različitim negativnim emocijama, poput osjećaja krivnje i brige, stalne napetosti i sumnje u vlastite sposobnosti te da su, u usporedbi s općom populacijom, izloženi većem riziku od razvoja anksioznosti i depresije (Dickerson i sur., 2014; Friedrich i sur., 2023; Levecque i sur., 2017). Osim toga, istraživanja ukazuju na to da je proces studiranja na doktorskim studijama često znatno dulji od predviđenog, uz relativno visoku stopu odustajanja (Groenvynck, Vandeveldel i Van Rossem, 2013; Van de Schoot i sur. 2013; Wollast i sur., 2018). Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku¹, u Republici Srbiji godišnje se na doktorske studije upisuje više od deset tisuća studenata. Unatoč tome, znanstvena literatura bilježi ograničen broj istraživanja posvećenih populaciji studenata doktorskih studija. Kako bismo postavili temelje za daljnja empirijska istraživanja, cilj ovoga istraživanja bio je identificirati faktore koji utječu na proces studiranja, a koji potencijalno mogu predstavljati izazove s kojima se studenti suočavaju na putu prema stjecanju doktorata. Istraživanje je provedeno teorijskom analizom, a rezultati ukazuju na to da identificirane faktore možemo podijeliti na individualne i kontekstualne faktore, pri čemu su dosadašnja istraživanja češće bila usmjerena na individualne faktore (Geven, Skopek i Triventi, 2018; Skopek, Triventi i Blossfeld, 2020). Individualni faktori najčešće obuhvaćaju socio-demografske karakteristike, akademske kompetencije, motivaciju, stavove i psihološke faktore, dok kontekstualni faktori uključuju kvalitetu akademskog okruženja, poput supervizije i mentorstva te organizacije i strukture doktorskih studija, specifičnosti samog programa, akademsku klimu te socijalnu i financijsku podršku tijekom procesa studiranja (Castelló i sur., 2017; Skopek, Triventi i Blossfeld, 2020; Spaulding i Rockinson-Szapkiw, 2012). Kako bi se bolje razumjelo faktore koji utječu na proces studiranja na doktorskim studijama, važno je razmotriti njihovu međusobnu interakciju. Posebno zabrinjavaju podaci istraživanja (Friedrich i sur., 2023) koji naglašavaju da osobni čimbenici poput percipiranog stresa, nezadovoljstva životom i sumnje u sebe, zajedno s financijskom i poslovnom nesigurnošću, preopterećenošću poslom i vremenskim pritiskom, predstavljaju ključne prediktore mentalnih tegoba među studentima doktorskih studija. Daljnja empirijska istraživanja nužna su kako bismo bolje razumjeli kompleksnost ove tematike i izazove s kojima se suočavaju studenti doktorskih studija u našoj zemlji, ali i razvili učinkovite strategije za njihovo prevladavanje.

Ključne riječi: izazovi studenata doktorskih studija; individualni faktori; kontekstualni faktori

Literatura:

- Dickerson, S., Byers, V., Smith, R., Hwang, E., Angrove, K., Chandler, J., Christian, K., McAlistar-Shields, L., Thompson, S., Denhem, M. i Onwuegbuzie, A. (2014). Survival Strategies: Doctoral Students' Perceptions of Challenges and Coping Methods. *Library Faculty and Staff Publications*, 9, 109–136. <https://scholarworks.sfasu.edu/libfacpub/15>
- Friedrich, J., Bareis, A., Bross, M., Bürger, Z., Cortés Rodríguez, Á., Effenberger, N., Kleinhansl, M., Kremer, F. i Schröder, C. (2023). "How is your thesis going?" –Ph.D. students' perspectives on mental health and stress in academia. *Plos One*, 18(7), e0288103. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0288103>
- Geven, K., Skopek, J. i Triventi, M. (2018). How to Increase PhD Completion Rates? An Impact Evaluation of Two Reforms in a Selective Graduate School, 1976–2012. *Research in Higher Education*, 59(5), 529–552. <https://doi.org/10.1007/s11162-017-9481-z>
- Groenvynck, H., Vandavelde, K. i Van Rossem, R. (2013). The PhD track: Who succeeds, who drops out? *Research Evaluation*, 22(4), 199–209. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvt010>
- Levecque, K., Anseel, F., De Beuckelaer, A., Van Der Heyden, J. i Gisle, L. (2017). Work organization and mental health problems in PhD students. *Research Policy*, 46(4), 868–879. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2017.02.008>
- Skopek, J., Triventi, M. i Blossfeld, H.-P. (2022). How do institutional factors shape PhD completion rates? An analysis of long-term changes in a European doctoral program. *Studies in Higher Education*, 47(2), 318–337. <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1744125>
- Van De Schoot, R., Yerkes, M. A., Mouw, J. M. i Sonneveld, H. (2013). What Took Them So Long? Explaining PhD Delays among Doctoral Candidates. *Plos One*, 8(7), e68839. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0068839>
- Wollast, R., Boudrenghien, G., Van Der Linden, N., Galand, B., Roland, N., Devos, C., De Clercq, M., Klein, O., Azzi, A. i Frenay, M. (2018). Who Are the Doctoral Students Who Drop Out? Factors Associated with the Rate of Doctoral Degree Completion in Universities. *International Journal of Higher Education*, 7(4), 143–156. <https://doi.org/10.5430/ijhe.v7n4p143>

Samoregulirano učenje – pedagoške implikacije i otvorena pitanja za daljnji istraživački rad

Ljiljana Vdović

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Republika Srbija, ljvdovic@hotmail.com

Sažetak

Jedan od ciljeva suvremenog odgojno-obrazovnog procesa jest razvoj samoreguliranog učenja, odnosno osposobljavanje učenika za definiranje ciljeva vlastitog učenja, planiranje i odabir najefikasnije strategije za dostizanje postavljenih ciljeva, uočavanje prepreka na tom putu i pronalaženje različitih rješenja za njihovo prevladavanje, ustrajnost na tom putu, praćenje i procjenjivanje procesa i rezultata rada te razvijanje i usavršavanje nove strategije učenja.

Samoregulacija se često definira kroz tri faze: planiranje, praćenje i evaluaciju (Mirkov i Pešić, 2012; Pintrich, 1999; Ponton i Carr, 2000, prema Mirkov, 2014). Zimmerman (2013) ističe cikličnost faza po kojima se odvija proces samoreguliranog učenja. U prvoj fazi, fazi planiranja, učenik postavlja konkretne ciljeve učenja i bira strategije kojima će te ciljeve dostići, uzimajući u obzir i percepciju vlastite samoeфикаsnosti (Petrešević i Sorić, 2011, prema Kuzmanović i Vučetić, 2015). U drugoj fazi učenik se usmjerava na aktivnost, prati aspekte vlastite realizacije, analizira uvjete u kojima se učenje odvija, kao i posljedice, te poboljšava realizaciju svojih aktivnosti. U trećoj fazi, fazi refleksije kako je Zimmerman opisuje (Petrešević i Sorić, 2011, prema Kuzmanović i Vučetić, 2015), učenik procjenjuje vlastito postignuće uspoređujući ga s postavljenim kriterijima te donosi zaključke o njemu, odnosno uzrocima svog uspjeha ili neuspjeha. Ovisno o tome čemu učenik pripisuje svoje postignuće – na primjer, neefikasnju strategiju učenja ili nedostatku sposobnosti (Zimmerman, 2013) – oblikovat će i svoja očekivanja kada je riječ o budućem učenju te emocionalne reakcije i ponašanje (Sorić i Vulić Prtorić, 2006; Zimmerman, 2002, prema Kuzmanović i Vučetić, 2015). Drugim riječima, faza samorefleksije utječe na fazu promišljanja i planiranja budućeg učenja, uključujući i motivaciju utemeljenu na uvjerenju o vlastitoj efikasnosti, očekivanjima od budućeg učenja, samozadovoljstvu procesom i rezultatima učenja te osjećaju osobnog ispunjenja (Zimmerman, 2013). Prema Pintrichevom modelu (Pintrich 2000b, prema Torano Montalvo i Gonzales Torres, 2008), aktivnosti samoregulacije svrstane su u područja koja obuhvaćaju kognitivni, motivacijsko-afektivni, bihevioralni i kontekstualni aspekt, a odvijaju se u četiri faze koje nisu hijerarhijski niti linearno povezane: planiranje, praćenje, kontrola i evaluacija. Kako bi učenici postupno postajali samostalniji u upravljanju navedenim fazama, neophodna je strukturirana i sustavna podrška nastavnika.

Ovaj pregledni rad ističe značaj samoreguliranog učenja za različite aspekte osobnosti učenika, kao i raznolike načine razvoja samoregulacije u nastavi. Drugi dio rada posvećen je otvorenim pitanjima i preporukama istraživača za daljnja empirijska istraživanja (prema Brown, Andrade i Chen, 2015; Panadero i sur., 2020; Kangaslampi, Asikainen i Virtanen, 2022; Yan i sur., 2023).

Ključne riječi: samoregulirano učenje; pedagoške implikacije; otvorena pitanja

Literatura:

Andrade, H.L. (2010). Students as the Definitive Source of Formative Assessment: Academic Self- Assessment and the Self- Regulation of Learning. *NERA Conference Proceeding*, Paper 25. http://digitalcommons.uconn.edu/nera_2010/25

Brown, G.T.L, Andrade, H. L. i Chen, F. (2015). Accuracy in student self-assessment: Directions and cautions for research. *Assessment in Education Policy and Practice*. doi: 10.1080/0969594X.2014.996523

Kangaslampi, R., Asikainen, H. i Virtanen, V. (2022). Students' perceptions of self-assessment and their approaches to learning in university mathematics. *LUMAT General Issue*, 10(1).

Kuzmanović, B. i Vučetić, M. (2015). Samoregulacija učenja iz perspektive učenika i njena povezanost sa školskim uspehom. *Nastava i vaspitanje*, 64(2). doi: 10.5937/nasvas1502269K

Mirkov, S. (2014). Uloga samoregulacije u različitim pristupima učenju. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 46(2).

Panadero, E. i Alonso-Tapia, J. (2013). Self-assessment: Theoretical and Practical Connotations. When it Happens, How is it Acquired and what to do to Develop it in our Students. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 11(2).

Panadero, E., Brown, G. i Strijbos, J.W. (2016). The Future of Students Self-Assessment: A Review of Known Unknowns and Potential Directions. *Educational Psychology Review*, 28(4). doi:10.1007/s10648-015-9350-2

Panadero, E., Alonso-Tapia, J., García-Pérez, D., Sánchez Galán, J. M. i Pardo, R. (2020). Deep learning self-regulation strategies: Validation of a situational model and its questionnaire. *Revista De Psicodidactica* (online first). <https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2020.11.003>

Yan, Z., Panadero, E., Wang, X. i Zhan, Y. (2023). A Systematic Review on Students' Perceptions of Self-Assessment: Usefulness and Factors Influencing Implementation. *Educational Psychology Review*, 35(3). <https://doi.org/10.1007/s10648-023-09799-1>

Torano Montalvo, F. i Gonzales Torres, M.C. (2008). Self-Regulated Learning – Current and Future Directions. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 2(1).

Zimmerman, B.J. (2013). From Cognitive Modeling to Self-Regulation: A Social Cognitive Career Path. *Educational Psychologist*, 48(3).

Nomenklatura konstrukta ADHD u kontekstu hrvatskog govornog područja

Davor Vukelić

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Republika Hrvatska, dvukelic@student.uniri.hr

Sažetak

Kocijan Hercigonja i suradnici u svim izdanjima monografije *Hiperaktivno dijete* (Kocijan-Hercigonja, 1997; Kocijan Hercigonja i sur., 1999; Kocijan Hercigonja i sur., 2004) ADHD nazivaju „deficitom pažnje/hiperaktivnim poremećajem“. Sekušak-Galešev 2004. godine koristi termin „deficit pažnje/hiperaktivnost“, dok ista autorica (Sekušak-Galešev, 2005) također koristi termin „hiperaktivnost“. U svom poglavlju *Djeca s poremećajem pažnje/hiperaktivnim ponašanjem: edukacijsko - rehabilitacijski pristup* iz knjige *Dijagnostika i tretman ADHD sindroma* ponovno koristi izraz „poremećaj“ (Sekušak-Galešev, 2006). Kudek-Mirošević i Opić (2010) koriste termin „ADHD“, kao i Sekušak-Galešev (2012) u radu *Studenti s ADHD-om*, gdje autorica također koristi termin „deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj“. Vlah i sur. (2017) koriste termin „ADHD poremećaj“, dok Velki (2018) u *Priručniku za rad s hiperaktivnom djecom u školi: za učitelje, roditelje i asistente u nastavi* koristi termin „deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj“. Radetić-Paić (2018) koristi termin „deficit pozornosti/hiperaktivni poremećaj“. Nadalje, Vlah i suradnici (2019) spominju „poremećaj pažnje i hiperaktivnost“, kao i „teškoće pažnje i hiperaktivnosti“ (Vlah, 2019). Bouillet (2019) u udžbeniku *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme* upotrebljava termine „poremećaj pažnje (AD)“ i/ili „poremećaj pažnje s hiperaktivnošću (ADHD)“. U *Pravilniku o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama* (Narodne novine, 2015) koristi se termin „poremećaj aktivnosti i pažnje“. Najnovije, Hercigonja Novković i Kocijan Hercigonja (2022) u monografiji *ADHD – Od predrasuda do činjenica* dosljedno koriste termin „ADHD“.

Vrlo je uočljiva terminološka nedosljednost u kontekstu ADHD-a na hrvatskom govornom području. Znanstvena svrha ovoga rada jest ponuditi znanstveno utemeljen prijedlog termina koji će se koristiti u budućim znanstvenim i stručnim radovima te zakonskim aktima, čime se ostvaruje i aplikativna svrha rada. Osnovni cilj ovoga rada bio je precizno prikazati tijek razvoja terminologije poremećaja koji se u anglosaksonskim okvirima najčešće naziva *Attention Deficit Hyperactivity Disorder* ili akronimski ADHD te predložiti optimalan naziv za buduću uporabu u hrvatskom jeziku. Cilj je realiziran pregledom dostupne znanstvene literature u znanstvenim bazama *Wos*, *Scopus*, *Google Scholar*, *ERIC*, *CroRIS* i *Hrčak* te zakonskih akata na području obrazovanja u Republici Hrvatskoj posredstvom *Narodnih novina*. Pregledana je i stručna literatura posredstvom Nacionalne sveučilišne knjižnice. U obzir su uzeti znanstveni i stručni radovi te zakonski akti objavljeni nakon 25. lipnja 1991. godine, kada je Republika Hrvatska stekla neovisnost, jer se pretpostavlja da je taj događaj imao značajan utjecaj na znanstvenu, stručnu i zakonsku terminologiju.

Ključne riječi: ADHD, hrvatski jezik, nomenklatura.

Literatura:

Bouillet, D. (2019). *Inkluzivno obrazovanje: odabrane teme*. Zagreb: Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Kocijan-Hercigonja, D. (1997). *Hiperaktivno dijete*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Kocijan-Hercigonja, D., Buljan-Flander, G. i Vučković, D. (1999). *Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Kocijan-Hercigonja, D., Buljan-Flander, G. i Vučković, D. (2004). *Hiperaktivno dijete: uznemireni roditelji i odgajatelji*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Kudek-Mirošević, J. i Opić, S. (2010). Ponašanja karakteristična za ADHD. *Odgojne znanosti*, 12(1), 167-184.

Hercigonja Novković, V. i Kocijan Hercigonja D. (2022). *ADHD - Od predrasuda do činjenica*. Kopenhagen: Egmont.

Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju. (2015). *Narodne novine*, 24/2015.

Radetić-Paić, M. (2018). Samoprocjene znanja učitelja o učenicima s deficitom pozornosti/ hiperaktivnim poremećajem s obzirom na godine radnog iskustva. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 67(2), 239-250.

Sekušak-Galešev, S. (2004). Deficit pažnje / hiperaktivnost i posebne edukacijske potrebe. U Lj. Igrić (Ur.), *Moje dijete u školi* (str. 26-41). Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti; Hrvatska udruga za stručnu pomoć djeci s posebnim potrebama IDEM. http://www.os-mbegovica-vrlika.skole.hr/wp-content/uploads/2017/08/Moje_dijete_u_skoli_2011121201426.pdf

Sekušak-Galešev S. (2005). Hiperaktivnost. *Dijete i društvo*, 1, 40-59.

Sekušak-Galešev S. (2006). Djeca s poremećajem pažnje/hiperaktivnim ponašanjem: edukacijsko - rehabilitacijski pristup. U S. Krnić, M. Nazor i M. Sočo (Ur.), *Dijagnostika i tretman ADHD sindroma*. Split: Sto Koluri.

Sekušak Galešev, S. (2012). Studenti s ADHD-om. U: L. Kiš Glavaš (Ur.), *Studenti s invaliditetom. Opće smjernice* (str. 267-305). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.

Velki, T. (2018). *Priručnik za rad s hiperaktivnom djecom u školi; za učitelje, roditelje i asistente u nastavi*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Vlah, N., Grgurić, P. M. i Baftiri, Đ. (2017). Demografske i profesionalne karakteristike srednjoškolskih učitelja u relaciji sa stavovima prema edukacijskom uključivanju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 53(1), 86.

Vlah, N., Varda, S. i Družinec, V. (2019). Razlike u simptomima impulzivnosti/ hiperaktivnosti, emocionalnih problema, nepažnje, antisocijalnosti s obzirom na procijenjene potrebe za dodatnom pomoći u učenju i korekcije u ponašanju. U S. Nesimović i E. Mešanović-Meša (Ur.), *Zbornik radova Prozor u svijet obrazovanja* (str. 620-639). Sarajevo: Pedagoški fakultet u Sarajevu.

Ensuring the well-being of children at school: The perspective of the new school reform in Slovenia

Joca Zurc

University of Maribor, Faculty of Arts, Slovenia, joca.zurc@um.si

Abstract

Slovenia is currently undergoing a new reform of its primary education system (Ministry of Education, 2024). The existing school system, based on the reform that came into force in 1995 (Krek, 1997), has faced increasing public criticism. The key concerns include its emphasis on cognitive knowledge and skills and competitive external assessment (Nastran Ule, 2023), excessive intellectualism and rationalism that leads to the neglect of imagination, fantasy, emotional response and personal experience of the child (Medveš, 2023), and passive Europeanisation which lacks sufficient national reflection and consensus (Štremfel, 2023). Although the National Programme for the period 2023-2033 prioritises creating a safe and supportive learning environment in schools for all children and teachers (Juriševič et al., 2023), with a particular emphasis on the development of healthy living conditions and lifestyles, experts argue that it should place greater emphasis on the development of prosocial behaviour (Kroflič, 2023), the protection and promotion of mental health, and education for social responsibility and humanity (Mikuš Kos, 2023). In addition, international studies (PISA, TIMS, PIRLS) reveal that the Slovenian pupils report below-average levels of school belonging, enjoyment of learning, and teacher-student relationship quality, coupled with higher levels of school-related anxiety (Magdič & Štraus, 2022; Šterman Ivančič & Mlekuž, 2023). These findings reveal the urgent need for the new reform to prioritise children's well-being and health. Education should not only be viewed as a means to benefit society (Bergant, 1994), but also as a vehicle for living in a diverse culture, fostering empathy, and understanding the consequences of one's own behaviour (Medveš, 1991). These principles have been well developed in reform pedagogy, prioritising upbringing goals that consider the child's needs, desires, interests, and abilities (Protner, 2000; Protner & Wakounig, 2007). In my doctoral thesis, I study the neuralgic components affecting the children's health and well-being in school. To identify these components, I examine the Slovenian school reforms starting from 1869, when the complete primary schooling was enacted (Schmidt, 1988), the main pedagogical paradigms, and alternative pedagogical concepts. This study uses a theoretical-methodological approach, including a comparative pedagogical analysis of the historical and contemporary school policy documents and journals. The results will provide new insights into the Slovenian primary school system and identify the essential considerations for addressing the children's needs and well-being in public schools that the current school reform efforts should take into account.

Keywords: school reform; Slovenian primary education; well-being in school; pedagogic reform; alternative education

Literature:

Bergant, M. (1994). *Nove teme pedagoške sociologije in sociologije reforme šolanja* [New Themes of the Pedagogical Sociology and Sociology of Schooling Reforms]. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Juriševič, M., Košir, K., & Kozina, A. (2023). Varno in spodbudno učno okolje za optimalen razvoj posameznika v okviru Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja 2023/2033. In V. Jug et al. (Eds.), *Jaz in okolje: Preplet notranjih in zunanjih svetov: 9. Kongres psihologov Slovenije: Zbornik povzetkov* [Self and Environment: Intertwining of Inner and External Worlds: 9th Congress of Psychologists of Slovenia: Book of Abstracts] (p. 149). Društvo psihologov Slovenije, Psihološka obzorja. http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2023/povzetki_kongres_psih_2023.pdf

Krek, J. (Ed.). (1997). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* [The White Book about Upbringing and Education in the Republic of Slovenia] (2nd ed.). Ministry of Education and Sport.

Kroflič, R. (2023). Z nasiljem proti nasilju? Kritika politikeničelne tolerance do nasilja in alternativni pristopi in politike obravnave nasilja in drugih oblik destruktivnega vedenja. In *Kakšno šolo v prelomnih časih?* [What Kind of School in the Turbulent Times?], SASA, 12. 10. 2023 (p. 3). Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Magdič, S., & Štraus, M. (2022). *Dobrobit učencev in učenk v Sloveniji: Rezultati Slovenije v mednarodnem merilu: Mednarodno primerjalna analiza socialne in psihične dobrobiti učencev in učenk na podlagi podatkov mednarodnih raziskav PIRLS, TIMSS in PISA* [The Well-Being of Male and Female Students in Slovenia: The results of Slovenia in an International Perspective: An International Comparative Analysis of the Social and Psychological Well-Being of Male and Female Students Based on Data from International Surveys PIRLS, TIMSS and PISA]. Ministry of Education, Science and Sport.

Medveš, Z. (1991). Pedagoškaetika in konceptvzgoje: 2. del [Pedagogical Ethics and the Concept of Upbringing: 2ndPart]. *Contemporary Pedagogy*, 40(5–6), 213–226.

Medveš, Z. (2023). S šolsko reform od empiristične k komunikacijski pedagogiki. In *Kakšno šolo v prelomnih časih?* [What Kind of School in the Turbulent Times?], SASA, 12. 10. 2023 (p. 4). Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Mikuš Kos, A. (2023). Duševno zdravje posameznika in socialni kapital skupnosti – kaj lahko stori šola? In *Kakšno šolo v prelomnih časih?* [What Kind of School in the Turbulent Times?], SASA, 12. 10. 2023 (p. 3). Slovenian Academy of Sciences and Arts.

Ministry of Education. (2024). *Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033* [National Programme for Upbringing and Education for the Period 2023-2033]. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Razvoj-solstva/DS-NPVI/Nacionalni-program/Osutek-predloga-Nacionalnega-programa-vzgoje-in-izobrazevanja-2023-2033.pdf>

Nastran Ule, M. (2023). Kaj početi s šolo? Jo reformirati? Ne, preobraziti [What to Do with School? Reform It? No, Transform It]. *Contemporary Pedagogy*, 74(4), 13-28.

Protner, E. (2000). *Pedagogika in izobraževanje učiteljev (1919–1941)* [Pedagogy and Teachers' Education (1919–1941)]. Nova Gorica: Educa.

Protner, E., & Wakounig, V. (2007). Podobe reformske pedagogike: Uvodna razprava [Images of Reform Pedagogy: Editorial]. *Contemporary Pedagogy*, 38(4), 6-22.

Schmidt, V. (1988). *Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem* [History of Education and Pedagogy in Slovenia]: III. (1848–1870) (1st reprint). Državna založba Slovenije.

Šterman Ivančič, K., & Mlekuž, A. (Eds.) (2023). *Program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk – PISA 2022 [The program of International Comparison of the Achievements of Male and Female Students - PISA 2022]*. Educational Research Institute.

Štremfel, U. (2023). Vloga Evropske unije v reformah sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji [The Role of the European Union in the Reforms of the Education System in Slovenia]. *Contemporary Pedagogy*, 74(4), 40-55.

ffri